

દુઃખહરણ

લાભકારક આ ચોપડી, વાંચે લાભ અધિક.
પાળે પુન્યનો પાર નહિ. ભય જમની ખીક.

આહ ત્યાગો ત્યાગો બળી, સુરવે ગિજ વપસના
અવધ્યાને શાખીને, નિરાળ કરલો મન.

ખીલ પુન્યજાલા ઠરે. અવધ્યાથી હેઠ,
સંભારના મુખ લેખવી, જાણે વૈકુંઠ ઠેક.

I
1922

અમીચંદ્ર મોતીચંદ્ર અવેરો.

અંબાજીના પંડ તથા પંડીપાહના કર્તા.

આમલીરાન, વાડી—મુરત.

આવૃત્તિ ૨૯.]

[પ્રત ૪૦૦૦

કીંમત અઢી આના.

સર્વ હક સ્વાધીન

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૭૧૧ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ડી. પી. ૨૨૫૧

વિષય ૬-૧૧

દુઃખહરણ

લાભકારક આ ચોપડી, વાંચે લાભ અધિક.
પાળે પુન્યનો પાર નહિ, ભલે જમની બીક

માઠ ત્યાગે ત્યાગે વળી, સરવે નિલ નયન,
જીવદયાને રાખીને, નિમજ્જ કરશે મન.

બીજા પુન્ય પક્ષા કરો, જીવદયાથી ઠેક,
અંધારના મુખ ભોમવી, ભરો વૈકુંઠ ઠેક

રચનાર અને પ્રસિદ્ધ કરનાર
અમીચંદ મેતીચંદ અવેરી.

અંબાજીના કંઠ તથા ચંડીપાઠના કર્તા
આમલીરાન, વાલી—મુરત.

કીર્તિત અદી આના.
સર્વે દેવ સ્વામીન

5-18 604

કે, લો, લો, એ રીતે, રાજા મુઠે
પશુ પોતેને પાંચ, જુઓ પાંચ

દોહરો.

હસી વસાવો ચોપડી, ગાયન છે રસાળ,
 છંદ ગાન ને ગરબા, નથી અબલણ્યા ઠાળ,
 સાર મૂલો મેં સેજ્યાં, ચતુર ગમણ જાય,
 બગ સોધે છે માંડલાં, હંસ તે માતી ખાય,
 છોતેર વરસ મને થયાં, સેવું શક્તિ કાર,
 આતમ શક્તિ સર્વમાં, પ્રાણીને આધાર,
 જે પ્રાણીને મારીએ, શક્તિ મર્યાદા થાય,
 મરાવનાર મુખી નહી, ગેળી ગેરમા ખાય,
 શીખા મણ સારી હઉં, ઠેઠ ના કરશે રેશ,
 એક વતનના બંધુભો, જાણી કહું છું દોષ,
 બાપા ના લેવી કોઈ જીવની, જે થવાનું તે થાય,
 કોઈ જીવ મરાવીએ, તો હાજે શીર હત્યાય,
 લેગ માન લેતી નથી, સહની કરે પ્રતીપાળ,
 અમીચંદ કહે મકને; ખોટા તમારા ચાલ,

પહેલી આશુતીની પ્રસ્તાવના.

ઓ મહારા દેશી બંધુઓ ! આપણે બધા જગતના
 હવે પ્રાણી માત્ર એક દેશના અને એક વતની છીએ;
 આપણા બધાના માલિક એક અપક અવિનાશી ગિરિજા
 પરમાત્મા છે તેની કારની આપણે સર્વે હવે આ
 પરદેશમાં આવેલા છીએ; તેમાં અઘ શાંત હંમેશીની
 માયામાં મોહિત થઈ જતિમાં સર્વે હવે બુદ્ધ્યા છીએ તેમાં
 કાંઈ કાંઈ હવેએ પુન્યધાત્રી, બુદ્ધિમંત્રી જ્ઞાન મેળવ્યું
 હોય તો તેના બેધને અનુસરીને આશુત્ય એ આપણો
 ધર્મ છે.

તેમાં હિંદુ અને મુસલમાન બે જામિયો કહેવાય છે.
 તેમાં મુસલમાન લોકોનો સ્વભાવ તામસી હોય છે. તેમજ
 તે લોકોનો ખોરાક મને તેવો હોય તેના આપણે કાંઈ
 વિચાર કરવાનું પ્રયોજન નથી. કારણ કે તેનો દેશ પણ
 જુદો હતો. અને આપણે હિંદુ લોકો કૃષ્ણ હિંદુસ્તાનના
 સ્થિત અને દુધ, ઘી, અન્ન, ફળ આપણા શાસ્ત્ર પ્રમાણે
 ખોરાક ખાવા કહ્યું છે, ને બીજી અવહિંસા કરી પરમાંસ
 લેઈ વ્યસન કરવું એ આપણો ધર્મ નથી. જે માણસ
 હિંદુ થઈ કાંઈ હવેને તેના કુટુંબથી છુટા પાડી તેને
 મારી અગર મરાવી તેને ખોરાકમાં વાપરે તો તે આખર
 નરકે જાય છે. તેમજ અવ કાંઈ દિવસ મરતો નથી પણ

તમે જે જીવને માંસ કાઢી લેા છો એટલે હાકાં છુટાં પડે
 કે જીવ પાછો પોતાને દેશ ઉપર બતાવી ગયા હીએ ત્યાં
 બધાં આપણા પરમેશ્વરને ફરીયાદ કરે છે. તેના હુકમથી
 પાછો તેનું વેર લેવા સારૂ અવતાર ધરી બવોબવ દુઃખ
 દેશે અને ઇશ્વરના કૌપથી અન્ન, વસ્ત્ર, બાયડી છોકરાં
 અને માતપિતાના વિયોગી યત્રાશે તે બખતે જે ધણી પર-
 નાંસ ખાઈ ઘરૂં પીએ છે તે ઘરૂંમાં પણ બનાવતાં ધણા
 જીવોની હાની થાય છે વળી જગતમાં તેની ઘણી હાની
 તથા ફજેતી થાય છે. તે જોઈ હમને ઘણી દયા આવે છે.
 બ્રહ્મની માણસ કહેશે કે તેમાં તમારે શું ? પણ ભાઈઓ
 તમે હમારા સ્વદેશી બંધુ ભાઈ થાઓ છો.
 તમારા ને હમારા માલિક એક છે. હમે બધીએ હીએ
 કે કોઈ જીવને દુઃખ થઇએ અગર આપણા સ્વાર્થ સારૂ
 કોઈ પાસે દુઃખ દેવાડીએ તો આપણે પાછા અવતાર લઇશું
 ત્યારે આપણને તેઓ પરબ્રહ્મમાં દુઃખ દેશે. દાખલા તરીકે આવા
 શમચંદ્રજીએ વાળી વાનરને માર્યો હતો તો તે બીજે ભવ
 કૃષ્ણાવતારમાં વાળીએ પારથી થઈ કૃષ્ણને માર્યા ને વેર લીધું
 આવા બ્રહ્મવાન સરખાને ભોગવવું પડ્યું તો આપણે કેમ
 બચી શકીશું ? માટે હમારે કહેવું જોઈએ; ન કહીએ તો
 આપણા પરમેશ્વર ગુસ્સે થાય તેથી આ બ્રહ્મ માંસાહારી
 તથા ઘરૂંના બ્રહ્મનીઓને સંભળાવી સુખાશ્વા કૌશીય કરી

છે તે સાંભળીને જે મુખરશે તે પ્રાણી સહા સુખી બેસે. તેમ
વળી ઉપર લખેલી શીખાણુ તમારું સુખી બનાવે તેની
ભાષાઓ તમારી તાતેના તમજી કરી તેને અનુસર કર-
શી જોધ આપવાનું કહેવથી તમારું સુખી છે સુખી
થાઓ અને આશીર્વાદ દેને.

અમીલકંદ મોતીચંદ અવેરી

ખીજી આવૃત્તીની પ્રસ્તાવના

આપણી વૈશ્ય જાતિ કર્મ જાણે વ્યસન કરી પર
માંસ ખાતા થવાથી ખીજ વૈશ્ય જે બોલેલા હિંદુ શાસ્ત્ર
પ્રજાણે પાપ કુલ્યતા બાધવા વાળા દોષોએ જે અબલ્ય
જોજન કરનારાઓને નીચ કરી બુદ્ધા કહેલા તેને ઘણા
હઠાડા થયા પણ કંઈક હમણાની સુપુત પ્રજા પેદા થવાથી
ઉંચની સંમતી કરવાથી બહોગણી ધર્મશાસ્ત્રને સમજવા
લાગ્યા અને ધંધે વળગી પેવાડી થયા ને સારા માણુસો
સાથે મેલવા ઉઠવાનો વહીવટ ચરુ કરી પણ જે પોતાનો
ખોરાક અબલ્ય જોજનનો રીવાજ તમા વ્યસન પાણી
કરવાનો રીવાજ પકડી રહ્યા છે તેને સમજાવવા આ
દુઃખદશ્ય નામની ચોપડીઓ જહાર પાઠવામાં આવી છે,
તે દોઢો વાંચી ઘણા સુધરવા મંડયા છે ને વહેમ ધરી
માતાની આધા લઈ આહંસ કરતા તે બંધ થયા છે અને થાય

પણ છે કેટલાકો ગોત્રજમાં જે વહેમ થકી જીવહિંસા કરી
 માતાને થકાવતા હતા તે પણ ખંધ કરી પુન્યને લાભ
 લેતા થયા છે પણ હજી ઘણી ચોપડીઓ ગોલા, ઘાંચી,
 ખત્રી, લેઈ, કંસારા, હુહાર, દરજી, વીગેરે નાતમાં
 વહેંચાવી જોઈએ ને જો ચોપડીઓ જે વાંચી સુધારે
 કરશે તો તે માણસ પાછા નીચમાંથી ઉંચ મણાતા થશે,
 ને તેને ઉંચ કરવાને સારૂ અને ઘણા જીવેને ખયાવવા
 જે-જે પુન્યચાળી ક્યાણુ ગૃહસ્થો આ ચોપડી ખરીદ કરી લઈ
 પોતે પોતાના નામથી બક્ષીસ કરી વહેંચાવશે અગર
 પોતે વહેંચે તે મોટા પુન્યને લાભ લેશે વળી જે
 નાતોમાં અબક્ષ્ય લોજન થાય છે તેને સુધારવાને નીચના
 ઉંચ નામ ધરાવવા પોતાની નાતને સુધારવા પોતે જાતે
 ખરીદ કરી સુધારવાની કોશીશો કરે છે ને આ ચોપડીઓ
 ખરીદ કરી અમારી પાસે વહેંચાવે છે તેમાં કોઈ નાતમાં
 ચોટીઆઓ મોટા વેપારીઓ છતાં આવા કામમાં મંદ
 લેવા ગયા હોઈએ તો પોતે ગાદી તઠીએ બેસી રહે ને
 પઈસાના અહંકારમાં જેમ પાપ પુન્યમાં સમજતા ન હોય
 તે પ્રમાણે હાલ કુરુક્ષેત્ર નધી જોમ કરીને ભાવતા લોજન
 મુકવા ન જમતા હોય તેમ પણ કરે છે, પરંતુ તેવી બાબત
 પણ કોઈએ વિચાર લેવો નહીં. પાપને પુન્યમાં કોઈનો ભાગ
 નથી. કરશે તે પામશે, આ ચોપડી ખરીદ કરી

પહેલી આવૃત્તી પ્રસંગે જ લોકોમાં મુદત વહેંચવાનું કાર્ય પોતાના સખી દીલથી ઉપાડી લેનારા ગૃહસ્થોનાં મુખારક નામોની ટીપ આ હેઠળ શરૂઆતમાં આપ્યા પછી વધુ ગૃહસ્થોની માંગણીને પહોંચી વળવા બીજી આવૃત્તી પ્રેક્ષમાં છાપવા આપતાં છપાવાનું કાર્ય અડધુ પણ ન થયું જોટલામાં તો સખીવબ્બુદ હાતીમ દીલનાઓ તરફથી વહેંચવાનું ઉપાડી લઈ પોતાનાં નામ નોંધાવામાં કે જે મદદ કરનારા માનવંતા ગૃહસ્થોનાં મુખારક નામની ટીપ પણ પહેલી આવૃત્તી પ્રસંગે મદદ કરનારાઓનાં નામની સાથે સાથેજ આપી દિધી છે; ઉપરાંત આ બીજી આવૃત્તીની તમામ નકલ ઉપાડી લેવાવા ઉપરાંત વધુ ગૃહસ્થોનાં નામ પણ તેમજે ઉચ્ચકી સંવેદી ચોપડીથી કાળજી કર્યાં છે કે જેની માંગણીને પહોંચી વળવા ત્રીજી આવૃત્તી દુકમાં બહાર પાડી દેવામાં આવશે કે જે પ્રસંગે ત્રીજી આવૃત્તીની માંગણી કરી નામ નોંધાવી ચુકેલા બાકી ગૃહસ્થોના મુખારક નામોની ટીપ આપવામાં આવશે.

અ.વી રીતે આ દુઃખહરણ ચોપડીને ઉપાડી લઈ અસક્ષ્ય લોજનના ત્યાગ સંબંધી લોકોને ઉત્તેજિત કરવા પોતાના સકમાઈનાં નાણાંનો વ્યય કરનારા માનવંત સખી દીલના ઉદાર ગૃહસ્થોના ઉપકાર માતતાં સર્વ સમક્ષ બહેર કરવાની રજા લઈશ કે શહેરમાંના વણીક પ્રાણણો અને મહાજનના શેઠીઆ તથા મહાજન શેઠ એ સહના કરેવામાં આ દુઃખહરણ નામની ચોપડી બનાવી છે.

અમાઉથી ગ્રાહક થએલાઓ.

- ૨૫૧ મહાજન શેઠ પરીખ ભગુભાઈ દુવારકાદાસ
 ૫૦૦ તારકસ ત્રીલોવનદાસ ગોવનદાસ માલાભુવૈડ.
 ૫૦૦ જમનાદાસ જેકીશનદાસ પાસાતાણીઆ મુ'બઈવાલા
 ૩૦૦ મમનલાલ જેકીશનદાસ માસ્તર મુ'બઈવાલા
 ૩૦૦ ખાંડવાલા વીઠલભાઈ વેલાભાઈ
 ૨૫૦ ઝવેરી શોભાજદાસ નગીનચંદ
 ૨૫૧ શાં કહાનદાસ પ્રીજવદલભદાસ રેશમદલાલ
 ૨૦૦ ઝવેરી શાં નગીનચંદ કપુરચંદ
 ૨૦૦ ખાંડવાલા છબીલદાસ ભગુભાઈ
 ૨૦૦ પાં છબીલદાસ લલુભાઈ જરીવાળા
 ૧૫૧ છત્રનલાલ રામદાસ
 ૧૦૦ ખાંડવાળા શેઠ પ્રાણુભુવદાસ શીવલાલ
 ૧૦૦ ઠાકોરદાસ જરીવાળા ઠા. નાણાવટવાળા
 ૧૦૦ ઝવેરી શાં કુલચંદ મસ્તુરચંદ
 ૧૦૦ શાં આણુદંચંદ સવઈચંદ વડીવવાળા
 ૧૦૦ શાં વરજદાસ લાલભાઈ ખાંડવાળા
 ૧૦૦ પારેખ વીજભુખણદાસ પરસે.તમદાસ
 ૧૦૦ પારેખ કુબેરદાસ વીજભુખણદાસ
 ૧૦૦ પાં કેવળદાસ નાલશા.
 ૧૦૦ શાં મોતીલાલ રંગીલદાસ
 ૧૦૦ શાં ભુવણુચંદ આકેચંદ ઝવેરી

- ૧૦૬ ચોકસી નગીનદાસ વરજદાસ
 ૧૦૦ શાં નગીનદાસ ઘેલાભાઈ ઝવેરી
 ૧૦૦ શેઠ હરજીવનદાસ જોડાસા સીતવાળા
 ૧૦૦ શેઠ છોટુભાઈ છખીલદાસ સીતવાળા
 ૧૦૦ પાં પ્રાણજીવનદાસ સીવલલ જરીવાળા
 ૧૦૦ ઝવેરી હીરાચંદ તલકચંદ
 ૧૦૦ પટેલ કૃષ્ણચંદ કેશવજી
 ૧૦૦ ખત્રી કેશવરામ રામશા
 ૧૦૦ ખત્રી મુગટરામ હયારામ
 ૧૦૦ ખત્રી હરખચંદ તાપીદાસ
 ૧૦૦ ખત્રી ઇન્દુભાઈ દુર્લભરામ
 ૧૦૦ ખત્રી હયારામ મુલચંદ
 ૧૦૦ ખત્રી ગોપાળદાસ ત્રીકમદાસ ચેવલી
 ૧૦૧ ખત્રી કહાનદાસ ત્રીકમદાસ ચેવલી
 ૭૫ પરમાનંદદાસ મલુકચંદ રસકપુરવાળા
 ૬૪ ચોકસી લલુભાઈ ગોસ્વમીદાસ
 ૫૦ શાં નગીનચંદ કલ્યાણચંદ મોટે રસ્તે
 ૫૦ શાં મોરારાભાઈ મોતીચંદ
 ૫૦ શાં છોટુભાઈ ઇન્દુભાઈ ઝવેરી
 ૫૦ શાં હેમચંદભાઈ અમીચંદ ઝવેરી
 ૫૧ સુંદરલાલ ગીરમરલાલ ખાંડવાળા
 ૫૧ મનનભાઈ મોતીરામ કાપડીયા

- ૫૦ નગીનદાસ ગોવિંદનદાસ ટીકીવાળા
 ૫૧ રામચંદ કીશનંદ રામચંદ
 ૫૦ ૫૦ રામચંદ કીશનંદ ટીકીવાળા
 ૫૦ ૫૦ નરસિંહદાસ માવણી
 ૫૦ ઝવેરી શાં તારાચંદ હેમચંદ
 ૫૦ બની અંબાલાલ વિંહુરામ અંબાલાલવાળા
 ૫૦ ખત્રી હયારામ હરકીશન તામ ચેવલી
 ૫૦ ખત્રી માણેકલાલ ગોપાળદાસ ચેવલી
 ૫૧ ખત્રી નારણદાસ મથુરાદાસ
 ૫૦ ખત્રી રામચંદ વનમાળી કીકીવાળા
 ૫૦ પત્રી પચ્ચીગર જેઠીશનદાસ રણછોડદાસ
 ૫૧ ખત્રી મોતીરામ નરસિંહ ચોરાવાળા
 ૫૧ ખત્રી માંડાભાઈ વીઠલદાસ કીકીવાળા
 ૫૧ ખત્રી નગીનદાસ રામચંદ
 ૫૧ ખત્રી મોતીરામ રણજીતદાસ
 ૫૧ ખત્રી હીમતરામ રામચંદ

નીચ સુધારવા કારણે, ચોપડી પાડી બહાર.
 દુઃખહરણ નામ આપીને વહેંચવા ભારે બઝર
 પુન્યશાળી જે શેઠીઆ, જીવદયા પ્રેતીપાળ
 ખરીદ કરી વહેંચે બધે, સુધારવા નીચ બાળ.
 ધન્ય છે ઉંચી વરણને, બાણી વૈશ્યની ભત
 સમજી સુધરી બેસસે, તે થાયે ઉંચી ન્યાત.
 શાબાશ ! ખત્રી વરણને સુધારવાને કાજ.
 પ્રયત્ન કરે અતિ ઘણું-મેં નજરે જોયું બાજ.
 ચોપડી ભેઈ દુઃખહરણની વાંચી લીધે સાર.
 ઝટ ખરીદી પ્રેમથી માન્યો વળી ઉપકાર
 માનપાન આપી વળી બેઘાડી પ્રેમે પાસ.
 ગુણવંત બાણે ગુણીને, અજાનીને નહીં પડે ભાસ
 ખત્રીના જે શેઠીઆ પુન્યશાળી કહેવાય.
 ઉદાર મને ખરીદ કરી, તેનાં નામ નીચે લખાય.
 કોઈ ઘર સારાં રહ્યાં હશે, રૂચી નહીં આ વાત
 સર્વે આપણા બધુઓ, અસલ વધશ્યની ભત.
 બ્યસેનનાં વટલી ગયા; થયા ધર્મથી જાણ.
 જાંઘડુ બ્યસન છોડતાં, પહેલું પડશે કળ.

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	વિષય	પહેલી કીટી	પૃષ્ઠ
૧	પશુજીવોનો પોષાર	એક પટ્ટને વાચા થઇ તે સાંભળે સહ પ્રાણી	૧
૨	અમ્મનું કદન	આરી યુગલોરે મારી માને,	૩
૩	દોહરા	જમન ધર્મનો પાળનાર	૪
૪	જીવ હિંસા	ભાઇઓ ન ભુલોરે	૬
૫	દોહરા	અંબા મારી ઇષ્ટ દેવ	૭
૬	ચતુરને ચેતવણી	દાર મારી જે જન મુકરી,	૮
૭	વખત જોઈને ચાલવું	આપો સમાને માન,	૯
૮	નીચ જીવ કેમ કહેવાયા	નીચ હિંચ કેમ થયા ગુરજી	૧૧
૯	મનને મારના વિષે.	મારો તો મનને મારો	૧૩
૧૦	માને તેની સિખામણ	તમારે કરવું હોય તે કરો,	૧૩
૧૧	જીવહિંસા કરનારને શી.	જીવ હિંસા જેણે કરા	૧૪
૧૨	માને અરજ	એક અચંખો ભાગ્યો અમને	૧૬
૧૩	જે માણસ પોતાના સ્વાર્થ સાથે જીવતી ખાત કરતા ડરતા નથી	જીવ તું ચાલ જરારે વિચારી	૧૮
૧૪	અહિંસા વિષે.	બકતજનને સમજીને લેવું	૨૦
૧૫	સમજીને બોધ	જે ચેતે તેનેરે ચેતાવું	૨૨
૧૬	સમજીને સમજાવો	હિંદુસ્તાનના હિંદુ રહેવાજો	૨૩
૧૭	સોદાગરની ખરીદી	ખરોદનારારે ખરોદ કરો,	૨૪
૧૮	જાનીને પ્રમ	સંપ રાખીને ચાલવું	૨૭

૧૯ ખુલાસો દોહરા	સંકલ્પ મેઘ ન રાખશે	૨૮
૨૦ „ દોહરા	કરણ ગમે ગંધુઓ	૨૯
૨૧ ગરબા માનવું પડશે.	આટલું સામેરે કહ્યું,	૩૦
૨૨ ધર્મને જોળખી ચાલવું	પુરે કંઠેજે જગતમાં આખ્યારે	૩૨
૨૩ ચાહતો ગરબો	ચાહતે કાઠો હિંદની ખહાર	૩૧
૨૪ હેતર પીડી	ગામમે હિંદમાં મુખાગ હીચારે.	૩૭
૨૫ કાળીનું કાનતરું	સાચું ની પાદ ફરતી.	૪૦
૨૬ વ્યક્ત છોડવાનો ગરબો	સર્વે દારાં વ્યસન તો	૪૧
૨૭ સાધુનું આખ્યાન	સુરત શહેર રળીયામણું	૪૭
૨૮ કાવત્રીનું કાવતરું	ગરબ ચાલ લલચારી મન દરે	૫૩
૨૯ દરદીનું દુખ	જોતો સસાર છે ખોટો	૫૫
૩૦ ચાહતી લાવણી	જુલમનો મુઠ્ઠી ગળા સૌ	૫૬
૩૧ સમજીતા કામની ગરબ	ગંધા ગળા —	૫૮
૩૨ માતાનો ગરબો	કાળ પાકેને ચાહાય	૬૦
૩૩ ગરબો	સાચું આપત આતંદ મારે અંગેરે	૬૧
૩૪ વૈરાગ્યનો ગરબો	સાચું કા મોહની જાળ	૬૨
૩૫ મુપાત્ર સ્ત્રીના મેળ	જુલમ કા પી પર દયા કરી	૬૩
૩૬ કોઈનું મન દુખાય નહિ	કા પી રીદ દહેવું કાણું	૬૪
૩૭ સર્વ જીવ સમાન જાણવા કાણું માવ મારા દેશીખંધુ		૬૪
૩૮ ચાહ વિષે લાવણી	પાણી પાણી જોયા સોના પાણી	૬૫

દુઃખહરણ.

પશુ જીવોના પોકારનો છંદ. ૧ લો.

(પ્રથમ નમુ' ગણપતીના છંદની રાહ)

એક પશુને વાચા થઈ તે સાંભળે સઉ પ્રાણી;
 ફેદન કરી બોલે મુખ વાણી,
 જગત જનુની માતા સર્વનાં અમે તમારાં બાળ;
 નથી કેમ લેતા તમે સંભાળ,
 એક દેશનાં સર્વે જીવો નથી કોઈને ખ્યાલ;
 અમે અજ્ઞાની મૂળાં બાળ,
 થંચ ઇંદ્રિ આપી માણસ બનાવ્યા તેમાં છે અજ્ઞાની;
 ફેદન કરી બોલે મુખ વાણી, ચોક ૧ લો.
 કરવા મતલબ કામ પોતાનું તમને કરે બદલામ;
 આપીશ લોગ જઈ માતાને ધામ
 અમે પશુ જીવ ગુંગા પ્રાણી કરી બેઠતાં કામ;
 માતા ધવરાવી આપે આરામ,
 એક માણસ આવી ધાવતાં વહોડી મારી માને ગયોલાણી,
 ફેદન કરી બોલે મુખ વાણી; ચોક ૨ નો
 બેબે' કરી હું પોકાર કરું માફ નથી કોઈ વાલી,
 આપી પેલો લઈને જાય વાલી,

આવી વખત કોઈ આવી ઊઠાવે પુરો ભાગ્યશાળી;
 હયાથી સ્વર્ગે જાય ચાલી,
 હયા લાવી કોઈ માંસ ન ખાશે દેશી બંધુ બાણી.
 રૂદન કરી બોલે સુખ વાણી; ચોક ૩ નો—
 માંસહારી નો માંસ ન ખાય તો જીવનો બચાવો યાચુ
 હયા લાવી પશુની કરજો સહાય,
 અમે મરીએ ને તમે મોજ કરો માણથી કેમ ખમાય;
 આખર ખાનારા નહીં જાય,
 હાથહાથ વખુટા પડાવ્યા પાપીને હયા શાની,
 રૂદન કરે બોલે સુખ વાણી. ચોક ૪ થો—
 પંચ ઇંદ્રીના માણસ બન્યા તો મનમાં હયા લાવો,
 હિંદુ થઈ પરમાંસ ન ખાવો,
 પર માંસ છોડી દહીં દુધ ખાવો જીવનો યાચ બચાવો,
 થશે ખુદીનો ફેલાવો,
 અમીચંદ કહે પશુ પોઝારે આંખમાં આવે પાણી;
 રૂદન કરી બોલે સુખ વાણી ચોક ૫ મો.

બચ્ચાનું રૂદન.

બુકતો તારોરે બેડો બાઇ બુકતો તારોરે. એ સહ

છંદ ૨

આવી મૂકાવોરે મારી માને આવી મૂકાવોરે,
 બળે દોરડું બાંધીને બેંચે પાપીને શેની કયા, બેંચે કરી
 બુલે બકરી બચાંને મનમાં કરે હાયહાય, મારી માને
 સુરતમાં જૈન મહાજનમાં ડો કારભારી સૌભાગ્યદાસ,
 પઈસા બરચીને મન મનાવે મોકલે બચાં પાપ-મારી માને,
 બકરી બચાનું રૂદન બેંચેને મનમાંથી દે છે સરાપ,
 અમને પાપીએ વીજેગ પડાવ્યા ખાણું થાજે એનું બરખ મારી.
 અમે ગરીબડાં માછલા બકરાં પાપી કરે તેનો આહાર
 મનુષ્યજાતી જીવ કયાણુ હીંદુ ધરમ વીચાર, માની માને
 એ જીવ મારી પરમાંસ ખાય તે શાસ્ત્રનો હશે અબાદ,
 સમજી હશે તો સમજી લેશે હું મરતાં બતાવું જ્ઞાન, મારી
 વગર વેરે રામે વાળીને માર્યો, તેતો હતા ભગવાન,
 બીજે જનમ વાળી પારધી થઇને કુરુનાં ત્રીધાં પ્રાણ મારી
 કુશ્વ સરખાંને ભોગવવું પડ્યું તો તું કાં છુટે હેવાન;
 દુઃખ આવે ત્યારે બેસીને રોશે સાચું હમાડું માન મારી
 હું દુઃખી થઇ બીજાને કરે તેનો તો કર વિચાર,

જાશે તે સઘળા પસ્તાશે થશે પાપમાં ભાગીદાર મારી માને-
 ચશુ બોલે એમ લાગે નહીતો, તે થર કહું દષ્ટાંત,
 નળરાજ ભોડે! હંસ બોલ્યો તો સાંભળ નળ આખ્યાન મારી-
 ચકડનારાને દયા આવી તે કરવા લાગ્યો વિચાર
 અરે પાપી છવ આ શું કરે તું મરી જવું જમદાર. મારી.
 આંધળ પાંગળા લુલ્લા બને તે આવા કરમથી થાય,
 ચેલે જનમ આવી વેર લેશે કેમ કરી સહેવાય; મારી,
 ચકડનાર પસ્તાવા લાગ્યો મેં કર્યો અન્યાય
 બકરી છોડી દોડી બચ્યાં પાસે ગઈ હૃદયમાં હરખના માથ
 બચ્યું બકરીને ધાવવા લાગ્યું મનમાં ઘણું હરખાએ,
 અમીચંદ કહે છવ દયાથી સહેજે સરજે જાય. મારી.

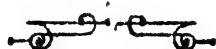
દોહરો.

છંદ ૩

જૈન ધર્મનો પાળનાર-અમીચંદ શ્રાવક બાળ,
 વૃદ્ધ ઉમરના માનવી, જાણી મુક્યો સવાલ,
 દેવી લક્ષ્મી જાણીને, મહાજન સોંપે ધામ,
 ઉંચ નીચ સર્વે જણા, આવે દેવળ ધામ,
 જાંધુ સરવે આપણા, શુદ્ધ અશુદ્ધનો ફેર,
 શુદ્ધ અશુદ્ધને અડકે, એ તો અકરા ફેર,
 શુદ્ધ અશુદ્ધ શું જાણીએ, જાણે પોતાનું મન.

અશુદ્ધ કહીએ નીચને, ન ખપતું કરે લોજન.
 અડકાયેથી નહાવું પડે તેને જે જીવ ખાય,
 અશુદ્ધ તેને જાણવો, સંત ભક્ત અભડાય,
 તેથી જાણવા કહું છું. સમજો આપો આપ,
 માંસ અહારી જો અડકે તો અસંખ્ય લાગે પાપ
 વૈષ્ણવ ધર્મ પાળવો, તો તેનો લેવો સાર,
 આચાર ધર્મ સાચવે, તે પામે ભવપાર.
 ગોલા ધાંચી ખત્રી, સમજો સરવે ભાઈ,
 જીવ પલટાયો સર્વનો, સમજો મનની માંહી,
 પહેલા તો અભણ હતા, કરતા મનુરી કામ,
 ધર્મ શાસ્ત્ર જાણો નહી, નીચ પડાવ્યું નામ.
 સપુત પુત્ર પેઢા થયા, ભણ્યા કરી અભ્યાસ,
 શાળાગારે સડે વળગ્યા, જેસી ઉંચની પાસ,
 વેપાર તો ઉંચા કરો, કપડા પહેરો ઉંચ,
 ખોરાક વાપરો નીચનો એટલી ઉકેલો ધુચ,
 શેઠ પટેલનું કામ છે, રાખે મન મોટાં વશ,
 ગરીબ તો સમજી જશે, મોટાને મળશે જશ,
 ચડસ રાખે દુઃખી થશે, ચડસ પાપનું મૂળ,
 વ્યસની વ્યસન મૂકે નહિ, આખર ધુળે ધુળ,
 કુળમાં દીવો એક હોય, દીપાવે સઘળું કુળ,
 ન્યાતમાં દીવા હોય તે. કુખારે નાતની ભૂલ;

સમજો સમજો સહને કહું, મહાજનનું છે દબાણ,
અમીચંદ કહે વિનવી, રાખજો સહનું માન.

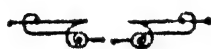
અજ્ઞાની લોક જીવ હિંસા કરે છે તે વિશેને.

છંદ ૪

સમજ મન માહારે એ ભજનની રાહ.

સાઈબો ન બૂલોરે હયા દાન પ્રેમે કરો,
મરતાને બચાવોરે લવ જળ સહેજે તરો,
મુંગા પ્રાણી પશુ જીવની કોઈ નહિ કરશે ઘાત.
નોંધારા નાચાર બાપડા તેની કોણ સંભળે વાત,
સંભળે પુન્યશાળીરે અરજ આ કાન ધરો,—મરતાને,
ધન ગાંધી એ મહાત્મ પુરૂષને કરવા ગઉરક્ષાય,
મુસલમાન સાથ મન મેળાવી મરતી બચાવી ગાય.
સમંધ જોડી સાચોરે સત્યે દુઃખ વેઠે ખરો,—મરતાને,
મુસલમાનભાઈ એમ કરી કહે છે હિંદુ કસાઈ છે પૂરા,
પાડા બકરા હણે હણાવે તેને કરો તમે દુરા.
ધરમ ત્યારે સાચોરે હિંદુનો કહીએ ખરો—મરતાને
નામ હિંદુ થઈ પરમાંસ ખાએ તેને પૂછે તેની ન્યાત;
ન્યાતનું કહયું નહિ માને તો નાંખો મંદિરમાં વાત
દર્શન બંધ કરવાંરે ત્યારે તેનો ભાંગે ખરો—મરતાને

ખરી વાતમાં ખાર ન લાવવો આ છે સાચી વાત.
 સૌ સૌની ભૂલ સર્વે સુધારો ત્યારે ગણાશે ઉંચી જાત.
 મધુપાન છોડોરે માંસહારી ધ્યાન ધરો—મરતાને
 એક પણ માંસ વાસી રહે તેમાં અસંખ્ય જીવો થાય.
 જેવા નરકમાં ક્રિડા ખડખડે હિંદુથી કેમ ખવાય,
 પાપી તો કહીએ પૂરોરે, હિંદુને લજ્જે ખરો—મરતાંને
 હું માતાનો પૂર્ણ ભક્ત છું, મને વહાલી મારા માયે,
 એવું માતાને ગમતું હોય તો હું કેમ કહું નાયે,
 કેવે મારી માજીરે, સમજ સૌ વિચાર કરો—મરતાને.
 જનવાનું તો બની ગયું ભાઈ હવે થકી સુધારો,
 સ્વછી વરણ વેપારી થઈ તો દરજે ઉંચા વિચારો,
 હિંસા ન કરશોરે, અમીચંદનો બોધ ખરો—મરતાને.

દોહરો.

છંદ પ

આંખા મારી ઈષ્ટ દેવ, સદા કરે છે સહાય,
 જીવ દયાને કારણે, બુદ્ધિ આપે માય,
 દિવસ ક્યો નીચનો, માણ થયા મહેરબાન,
 સુરખ તો નહિ સમજે, ચતુરને પડશે ભાન.
 સ્વર્ણગાંધી વાતમાં, વાંદર વાંદરીએ,
 વાંદરી પડી વાવમાં, સી થઈ ગઈ તે,

વાંદર રહ્યો વિચારમાં, દુઃખ પામ્યો રહી તે,
 વાંદરી તો રાણી થઈ, રાજ સાથે રહે,
 અમરત ચોઘડીયું વહી ગયું, પછી ઘણું પરતાવ,
 અમીચંદ કહે સમજે, હત્યા થોડી થાય,

ચતુરને ચેતવણી.

જીવ હિંસા વિશેનો છંદ. ૬

(ત્રિગુણ માયા માતા હેરીએ ભજન રૂપી છંદની ચાહ
 હાડ માટી જે જન મૂકશે, તેનો મુક્તિનો વાસે,
 સંસારમાં સુખી રહી નીચ ઉંચ ગણાશે, હાડ માટી
 આરે દેશ નથી આપણે,
 કરીએ પરદેશમાં વાસે, જગત જીવો એક દેશના.
 માલીક એક અવિનાશે. હાડ માટી ચોક ૧ લો.
 પવન દોરીએ બાંધ્યું જગતને કયેઈ સઘળામાં વાસે.
 જેવા કમ જે જન કરશે. તેના ફળ તેવા થાશે.
 હાડ માટી ચોક ૨ જે
 માંસ હારીને દયા નહિ, જીવ હિંસા પર ચાહશે.
 હિંદુ ન કહેવો એ પાપીને, અંતે નરકે તે જાશે,
 હાડ માટી. ચોક.૩ જે

મહાજન સમજાવવા અમને કહે સમજો તે મુખી થાશે,
અમે ને તમે દેશી બંધવા, તેથી થઇએ ઉદાશે

હાડ માટી ચોક ૪ થો,

અતીરે દુઃખી જોઇ બ્યસની, સડીને આવે છ ત્રાસે,
હલકી વરણ જ્યારે મુધરે, હિંદુ ઉંચા ગણાશે.

હાડ માટી ચોક ૫ મો

મુધરેલ જીવાનીયા મહેનત કરે, ધરડાને નહિ ભાસે.
આડા પડીને મમત કરે, સમજી લડાઇથી નાશે

હાડ માટી ચોક ૬ ઠો

માજી સમરો અમીચંદ કહે, સૌની પુરશે મા આશે.
ધરડા હવે નહિ સમજો, છોકરા ઇજ્જત પર બાશે.

હાડ માટી ચોક ૭ મો.

—
વખત જોઇને ચાલવું.

કોન ઉતારે પાર એ રાહ.

સમો જોઇને ચાલવા ત્રિશેષું ગાયન.

છંદ ૭

આપો સમાને માન, સમો જોઇ આપો સમાને માન.

સમો સમો બળવાન સમો જોઇ આપો સમાને માન

સમજી પુરૂષ તો સમજીને બેસે મત કરે અજ્ઞાન,
જે માણસે સમો ન જાણ્યો એતો થયા હેરાન
સમો જોઈ આપો સમાને માન ચોક ૧

અરજીન સરખા બાણાવળી જીવો કોઈને નથી અજાણ્ય
કાબે હરાવી ગોપીકા હુટી એરે ધનુષ એ બાણ,
સમો જોઈ આપો સમાને માન ચોક ૨

ફરસરામે ફરસી ધરીને ક્ષત્રીના લીધા પ્રાણ;
રામચંદ્ર જ્યારે પેઠા થયા ત્યારે ઉતાર્યું અલીમન;
સમો જોઈ આપો સમાને માન; ચોક ૩

હલકી વરણ વેપારી થઈ સહ ઉંચા મેળવજો જ્ઞાન;
અસલની રૂઠી ઘરડાની મુકી સુધરો સર્વે જીવાન;
સમો જોઈ આપો સમાને માન ચોક ૪

મહાત્મા ગાંધીના બોધે કરીને ચાહને મળ્યું અપમાન
કુધ, ઘી, ખાંડ, સફતાં થયા તે જોઈ રહ્યું જીગજાન;
સમો જોઈ આપો સમાને માન ચોક ૫

હર તાડીનું વ્યસન કરીને બને ગધા પેલવાન;
બેં ભોં કરીને ધુલમાં આલોટે શરીરનું નહો રહે ભાન;
સમો જોઈ આપો સમાને માન; ચોક ૬

વ્યસન છોડી પરમાંસ ના ખાવતો જીવની ન થાયે હાણ્ય;
આશીષ લઈ સહ સમજીને બેસો માણ કરે કથાણ્ય;
સમો જોઈ આપો સમાને માન ચોક ૭

જરડા વ્યસની દુઃખી થતાતા મુઘરી ગયા છે જીવાન;
અમીચંદ કહે સતસંગતથી સધળે મળશે માન,
સમે જોઈ આપો સમાને માન ચોક ૮.

=

નીચ ઉંચ કેમ કહવાયા તે વિશેનો,
છંદ ૮

પ્રથમ નમું અણપતી માત સરસ્વતીના ધરતા ધ્યાન એ રાહ
નીચ ઉંચ કેમ થયા ગુરૂ તે તો કહોની અમને
પ્રણામ કરી પુછું છું તમને
ઠીક પ્રશ્ન તેં પૂછ્યો ગુરૂ કહે સાંભલો ચિત રાખી;
જોડો કળીયુગને થઇ માખી;
પ્રથમ આત્મા એક સરવે જીવો લરી જગત આખી,
ગુરૂ સમજાવે મુખ લાખી;
નીચ ઉંચના ભેદ બતાવું જે ખખર હોય હમને,
પ્રણામ કરી પુછું છું તમને; ચોક ૧
સારી કરણી કરે લોજન સારા કોઇનું દુખાવે નહી મન,
વેપાર કરી ઉંચા મેળવે ધન
કેદ વ્યસન મુકી ખોરાક સારી ખાય કાયા થાય પાવન;
મળે મુખ સ્ત્રી ધન ફરજન;
ઉંચ કરણીના ફળ ઉંચા મળે, પછી સહિ લાગે નમને,
પ્રણામ કરી પુછું છું તમને ચોક ૨

એજ માણસને એજ આતમા સંગતી દોષનો પાસ;
 હાડ માટીની ગમી ગઈ વાસ, પરવશ એવ થઈ બોલે નહાડ;
 પઈસાનો થાય નાશ;
 દુરગંધથી કોઈ ના આવે પાસ, પડે પીધેલ થઈ પૃથ્વી ઉપર
 પછી લાગે ભમને; પ્રણામ કરી પુણું છું તમને ચોક ૩
 આવા ક્રમથી નીચ કહેવાયા બાકી ગસલતો ઉંચ;
 સારી કરણીથી ભિકલસે ધુંચ હાલના જીવાનીજા
 મહેનતકરેં ઘણી મનમાં લગાડે ખુંચળખડી ઉઠે ઘરડા કરે કુચકુચ
 અમીચંદ કહે ઉચ કરણી કરો ઝટ જીતાય જમને;
 પ્રણામ કરી પુણું છું તમને ચોક ૪ પુર્ણ

પોતાના મનને મારવા ત્રિશે બોધ.

કવાલી.

છંદ ૯

મારો તો મનને મારો, તરીને બીજને તારો;
 આપવું તો જીવતદાનને લેવું તો જ્ઞાનીનું જ્ઞાને;
 કરો તો સંગત સારો, મુકોતો સોગત નહારો;

મારો તો ચોક ૧

પાપી જીવહંસાના ભોગી, નરક ના ઘઈ પડે જ્યોગી;
 સર્વે જીવ છે જાંધુ ધારો, માલીક મળે એક પ્રીતમ ખ્યારો
 મારોતો ચોક ૨

આનારા સમજે માંસહારી; ખાશે નહીં માછલી મારી
મૂકીએ ખોટા વિચારો, કરો સંગ ઉચનો સારો;

મારોતો ચોક ૩

મૂકો હવે દારૂને માંસે, બચાવો જીવનો થાશે;
થશે પઈસાનો વધારો, જગતમાં સદુ કહેશે સારો

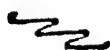
મારોતો ચોક ૪

ખોટું તમે લેશો નહીં માગી, હુ'તો કહું દેશી ભાઈ બાણી
તરવાનો સઉનો ચોક આરો, સમજી મન કરજો સુધારો;

મારોતો ચોક ૫

અસલની રૂઢી હો મૂકી, જસો નહીં આ સમો ચુકી;
નીચ ઉંચ થવાને ધારો, અમીચંદ કહે વિચાર સારો;

મારોતો ॥ પુર્ણ ॥

માને તેને શીખામણ.

છંદ ૧૧

ભજેભઈ માજી નામહે ખા એ છંદની રાહ

તમારે કરવું હોય તેમ કરો, બતાવું મારગ હુ'તો ખરો;

અસલથી સઉ કહેતા આવે, વાત કાન ના ધરો;

હીનશા દાહતા સમજાવી કે તેના બોલ સંધરો,

તમારે ચોક ૧

જોલા ધાંચી ખત્રી હરણ, ઉચ વરણમાં ફરો;
નીચ વરણ વેપારી થયા, સહ આગરૂથી હવે ડરો;

તમારે ચોક ૨

ઉચ વરણની પાસે જોસો, કોઈ દીન વસન કરો;
વાસ ઉડે ત્યારે થાય પસ્તાવો, સુખપ કપડું ધરો;

તમારે ચોક ૩

અસલના ઘરડા મજુરી કરતા, દુરથી વાતો કરો;
હવે આવો કહી પાસે જોસાડે, ઉચની સાથે ફરો;

તમારે ચોક ૪

સારા માણસને સમજી કરીને, પોતે ચાલે પાધરો;
પછી નાતમાં કરી સુધારો, નીચ કમંથી ડરો;

તમારે ચોક ૫

મતીયાઓને ખુલ્લે જોસાડી, સમજાવી પેટ ભરો;
જેમ ઠંકરો ઘઉંમાં રહે ઠંધ તેનાથી નહિ ડરો;

તમારે ચોક ૬

પરમાંસે ખાધ જે વસન કરે છે, તે પ્રાણી નહી તરો;
માંસખહારી જે માંસ ના ખાયતો, જીવતો ન થાય મરો;

તમારે ચોક ૭

અનમાં સમજી દેશી ખંધુ, જોષ આપુ છું ખરો;
અમીચંદ કહે જીવ હયાથી સહેજે ભવજીવ તરો;

તમારે ચોક ૮

જીવહીંસા કરનારને શીખામણ.

લાવણીની રાહ. છંદ ૧૨

ભુલચુક કરજો મા માફ એ છંદની રાહ.

જીવ હિંસા જેણે કરી વાત કહું ખરી પાપનું મૂળે,
કેળ છોડી મુશખ જઈ બાજે કાંટાની સૂળે;
વાળે કાંટા રોમે રોમ, નાસે કરી જોમ
છોડે નહિ છુટે, પેસે આબુબાબુ ન હલાય,
ને પેટ કુટે, ત્યાં જંગલમાં કોણ હોય આસપાસ જોય
હોય કોણ ભુતે, તેમ મુવા પછી પણ મારશે જમના ફૂતે
કુસંગત જે નર કરે, પાપી નહિ ડરે મનખો કરે ધુળે;

કેળ છોડી મુશખજઈ બાજે કાંટાની સૂળે ચોક ૧
કરે હિંસા પોતે નહિ, કરાવે કંઈ પોતાને સાડ;

મારનાર ખાનાર ભામીદાર સત્ય હું ધારું;
ચાપ બન્ને ગુનહેગાર, કરી વિચાર કામ કરો સાડું
થયા પાપની માગો માફ છુટવાનું બાડ,

પ્રભુ જગત જીવ હયાળ કરે પ્રતિપાળ માફ કરે ભુલે,

કેળ છોડી મુશખ જઈ બાજે કાંટાની સૂળે ચોક ૨
જો કેળની સંગતિ થાત, કેળા પણ ખાત, ઉત્તમ ફળ કહીએ
મળ્યો ઉત્તમ મનુષ્ય દેહ ગુરૂ કહી રહિએ,

આપ પુણ્યના મારગ જે બતાવે શુરૂ તે અંતરમાં લઇએ;
 સત્ય ચાલતા પડે કઠી દુઃખ તોએ પણ સહિએ;
 ઠોઠનું દુઃખાવનું નહિ મન તેને ધન ધન દયાનું મુજે,
 કેળ છોડી મુરખ જન ચોક ૩

એક દેશી સઘળા જીવ બનવા શીવ ઓળ્યા આ ઠામે,
 આલી પુણ્યનો મારગ કરો પરમાર્થ કામે;
 જીવ જીવને બચાવે જેહ, લામ્યશાળી તેહ ઉચે બચે ધામે
 મુળ માલિક થાય પ્રસન્ન કરે સિદ્ધ કામે,
 અમીચંદ કહે ચાલો સત મુક્તિ મળે જટ,
 કરમ બચારે મુજે, કેળ છોડી મુરખ જન બાજે ચોક ૪

અરજી

માને અરજ.

પદ ૧૩

પ્રથમ નમું ગણપતી માત સરસ્વતીનું ધરતા ધ્યાન એ રાહ

ચોક ૧ લો.

એક અંચળો લાગ્યો અમને સંશય ન બચ
 મહારો, સરવાંગે વાસ વસે તહારો;
 સચરાચરમાં વાસ માળનો, બહો સર્વ પ્રાણી;
 મુરખ નહિ સમજે અજ્ઞાની,
 ફઠી મારગ છોડી કરો સુધારો જીવની ન થાય હાની,
 ખુશી થશે માળ લેજો બાણી;

જીવ હિંસાથી દહેજ અશુદ્ધ થાય, માણને કંપારો,
સર્વાંગે વાસ વસે તહારો.

ચોક ૨ નો.

આત્મશક્તિ રહે સર્વે જીવમાં માતા વસે સદાએ,
હવે કહો કેમ કરી ધા થાએ,
એ માતાનું મન દુખાવે આપણી વહારે કેમ ધાએ
સમજી પુરૂષ કરએ એનો ન્યાયે
સરવે પ્રાણી એક દેશી બંધુ બાધ જરાતો વિચારો;
સર્વાંગે વાસ વસે તારો.

ચોક ૩ નો

શુદ્ધ પવિત્ર પરમ દયાળુ સમાન દ્રષ્ટિ તારી
અરજ એક સાંભળો મા મહારી.
નહિ વહાણા નહિ વેરી તમને પોતે સમકિત ધારી,
જગતમાં સદા કલ્યાણકારી,
કરવા મતલબ અજ્ઞાની જીવ મારગ અંતે નહારો,
સર્વાંગે વાસ વસે તારો,

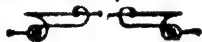
ચોક ૪ થો

શુદ્ધ જગા સમરક્ષણી એતો સહુનો મોક્ષ દાર,
સદા અહીં વરતે જેજેકાર.
જગત સુખી પુનઃ સુખી મા અંબડ ભરે ભંડાર
સુરત ધીઆ ફળીખામાં દરબાર,

એજ અંબા મારી ઇષ્ટ દેવ સંસારનો લાવે આરો,
સર્વાંગે વાસ વસે તારો;

ચોક્કસ મેા

કોઇ જાણે રૂઢી મારમથી પશુની કરતા હાથ
સમભય હવે આનંદુ' તેનામાં જ્ઞાન
નીચ હતા તે હવે થયા પાળે ધરમ રથો દે જ્ઞાન,
માણુ એનું સદા કરે કથ્યાણુ,
અમીચંદ કહે બુદ્ધિ દેશવી મરતાનું વિચારો,
સર્વાંગે વાસ વસે તારો,

જે માણસ પોતાના સ્વાર્થ' સારુ જીવની ઘાત
કરતા કરતા નથી તે વિચિત્રો

છંદ (૧૩)

જીવ તું ચાલ જરારે વિચારી :|| તારે સ્વારથે
ઘા કરે કારી મા મતલબ કરવા હયા નહિ લાવે :||
બાણી સમજી બીજને ફસાવે :|| ચોરી લાવી એરણુ પચાવે :||
સોયના દાનથી પાપ ન બચે

જુલ

સ્વાર્થ' સારુ જુલું બોલી કરે પોતાનું કામ
બંકારનો લોભ સા કોઈ દે છે નહિ લે વાધનું નામ.
મારે લારોસા વાળાને ભારી :|| તારે સ્વારથે ઘા કરે કારી
ચો. ૧ લે

રૂપિયા સાડી સોનું નુશાને કરવા સ્વાસ્થ્ય પાપ ન જાય
 જીવ તું જાણ હોય કે અજાને ॥ કયાં કર્મો લોગવવા
 પ્રમાણે ॥

જુગ

લાંચ ખાઈ જુઠી સાખ પુરે હિમત રાખી મન,
 સાચો જુઠો સાખથી થાયે હાકેમ દેવે કંડ.
 જીવતું જેને મનમાં ધારી ॥ તારે સ્વાસ્થ્યે ચો. ૨ જે
 કરવા સ્વાસ્થ્યે પેતાના કામે ॥ કરે દેવ દેવ દેવી બદલામે ॥
 પુત્ર માંદો સાજો થાય આરામે હું તો બકરો ચલાવું
 તારે ધામે.

જુગ

આયુષ્ય હોય તો હઠે જીવતાં મટી જાય સૌ રોગ
 જીવતા જીવ બકરાને મારી મીથ્યા આપ્યો લોગ.
 હત્યા કરી આ અણુ વીચારી ॥ તારે સ્વાસ્થ્યે ॥ ચો. ૩ જે
 માતા સચરાચરમાં વ્યાપી ॥ કરે હિંસા તે જાણવો પાપી ॥
 કરે ભક્તિ મન સ્થિર રથાપી ॥ આવ્યા કપટ નાંજે
 મા કાપી ॥

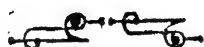
જુગ

સચરાચરમાં માને ગણો તો દુઃખાય માનુ મન,
 અજાણી જે સમજે નહિ તેમે સમજવો ભક્તન
 સો છટ છટ અપ્પર ધારી ॥ તારે સ્વાસ્થ્યે ઘા કરે કારી ॥
 ચો. ૪ થો

સમજી કરશે નહિ હત્યાયે; જેનું જાય તે કરે હાય હાય :
કરશે માજી દારે હત્યાયે :|| તેથી પાપ થાય અસંખ્યાયે :||

જીવ

ફળકુલ નિવેહ પડાવે. ઘાટડી સૌ સજીગાર
મન માન્યા કામ કરશે માજી ખુશી રહે અપાર.
અમીચંદ કહે ચાલો સંભારી, તારે સ્વાસ્થ્યે ધા કરે ઠારી :||
ચો. ૫ મો

અહિંસા વિષે રાહ ઉપરનો

પદ ૧૪

ભકત જનને સમજીને લેવું :|| વહેમી સમજે તે
સમજાવી કહેવું :||
મૂળ એક માલીકની છાંયા :|| એક થઈને અનેક બનાયા :||
શક્તિ રૂપે વસે મંભાયા વા સદિત વિના જને નહિ કાયા :||

જીવ

વહેમ છોડી મત મૂકી માને શીવ શક્તિ છે એક,
એક થઈને અસંખ્ય દાળી, પકડી રાખો ટેક.
સિત્તર સમજી ધરી ધ્યાન રહેવું :|| વહેમી સમજે.
ચો. ૧ લો

માલિક સવળામાં આત્મારામ :|| શક્તિ વિના નથી મુને યામ.

પશુ પક્ષી છવો તમામ :|| મે.ક જાના બધી રાખે હામ :||

જીલ
વિઠટ માર્ગ મલિકનો દેખો જુઓ લાંબી ખજુર.

ઉપર ચઢે તેતો રસ ચાખે લોંચ પડે ચકચુર.

તેથી ગુરુનું જ્ઞાન લેવું :|| વહેમી સમજે તો :||

ચોક ૨ ને

પાપ પુણ્ય સમજાવે ગુરુ જ્ઞાની ઠાઈનું મન દુખાવવું

નહિ લો જાણી :||

મન દુખાય પાપ લો જાણી :|| મન રાજીથી પુણ્ય લો

માની :||

જીલ
કસાઈ કર્મ ઘણું કસાઈ કરતો રાખી મન અસિમાન,

એક સમે ઘા પડ્યો હાથ પર ઘણો થયો હેરાન

પડે પીડાને દુઃખ ઠેમ સહેવું, વહેમી સમજે તો,

ચોક ૩ ને

કસાઈ પસ્તાઈ કરેરે વિચારે :|| બધા છવનો મે કીધો

મહારે :||

પડ્યું દુખ હશેરે અપર :|| કસાઈ પસ્તાઈ રડે વરંવર :||

જીલ

નિર્મળ મન કરી લીન થઈને ધરી બેઠો એક ધ્યાન,

ખાણી માત્ર હિંસા ન કરશે ખુશી થશે સમવાન.

કસાઈ સ્વર્ગે ગયો શાસ્ત્રે કહેવું :|| વહેમી સમજે તો :||

ચોક ૪ થો

હલકી વરણ હિંસા બહુ કરતાં :|| તેમાં ધણા ગયા
સુધરતા :||

પહેલા બોઠડાનો લોભ ધરતા :|| હવે જાન કામી મુકે
ફરતા :||

મતીઆ તો મત મૂકે નહીં મારી કુળ દેવી દુભાય
સમજી પુરૂષ તો સમજી જોદા ન કરવી હતાય.
વેર બાંધી પેલેબવ સહેવું વહેમી સમજે સમજાવી કહેવું :||
ચોક ૫ મો

કુળદેવી દાન દયાજો, એતો સૌની કરે પ્રતીપાજો.
જીને રૂઢી મારજો ચાલે, આઘ શકિત સર્વમાં મહાલે.

શકતીરૂપે રામ રમે સર્વમાં, દેમ કરી ધા થાય.
પશુ જીવની હંસા કરે, તે અજ્ઞાની કહેવાય.
અમીચંદ કહે દયા ન દાન દેવું વહેમી સમજે તો સમજાવી
રહેવું.

સમજીને બોધ.

પા ૧૫

જીવ તું ચાલ જરાયે વિચારી એ રાહ
એ ચેતે તેનેય ચેતાવું; અહીં મરી એક દીન બાવું;
એક ઢોઢીમું પડી બાયે, કાઈ સગામાં માંદુ થાયે;

કરતો કામ મૂઢી જોડેલા પાચે, વળી મનમાં કરે હાયહાયે;
જાણે પારકું પોતાનું જાણું, સડને મરી એક દિન જાણું;
એક ૧ થો.

કોઈનું નથી કોઈ મરુતું વાલી, સરવે મૂઢી જાણું છે ચાલી,
જીવ જીવોને લે સંભાળી, તેને માલીફની રખેચાળી;
જીવ હયાનું લોકડું રહાણું; સડને મરી એક દિન જાઉં
એક ૨ જો.

મનુષ્ય અવતાર મોક્ષનું બારું, કરવું પાપ મુકોને નઠારું;
દેશી ભાઈ જાણી કહું સારું તમે મૂકો પીવાનો દારું;
મુવા પછી કયાં મળશે પીવાનું, સડને મરી એક દિન જાઉં.
એક ૩ જો.

સમજા નથી તેમા એ જાણે, મુવા પછી ઉંધો ટંગાવે,
માર્ગ જીવો ત્યાં ફરીયાદ આવે કરે કર્મો તે નકે જાણે;
અમીચંદ કહે સાચું જતાણું, સડને એક દિન મરીને જાણું.
એક ૪ થો. (સંપૂર્ણ)

સમજો ને સમજાવો.

છંદ ૧૬

જીવ તું જાણ જરાયે વિચારી એ રાહ.

હિંદુસ્તાનના હિંદુ રહેવાસી, જીએ દરશન જીએ તપાસી,
સર્વે ધર્મોમાં એમ કહેવું, કોઈના જીવોને દુઃખ નહિ દેવું

આપણે દુઃખ પડે તે રહેવું, જીવ દયાનું પૂણ્ય લેવું,
મુંગા પ્રાણી સર્વે નીરાસી, છએ દર્શન;

ચોક્ક ૧ લો.

જીવ દયા ધર્મ પળે તેતો રહેજમાં થાયે નહાલે, જળ
નાખી માછી મચ્છી ઝાલે,
માતા વિના ટળવળે તેના બાળે; પુત્ર વિના મા રહે ઉઢાસી;
છએ દર્શન ચોક્ક ૨ જો.

મુગાં પ્રાણીને દુઃખ દેવું, તેને ખાનારાને શું કહેવું;
નથી જાણતો સદા અહીં રહેવું, મુવા પછી પેલે ભવ રહેવું
જમના હાથોથી કયાં જશે નહાસી, છએ દર્શન જુઓ;

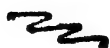
ચોક્ક ૩ જો.

કયા શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે એવું, કરી જીવ હિંસા માંસ લેવું;
અબળ અજાણને શું કહેવું હાલના મુખરેલાને સમજી લેવું;
અસહી ધરડા કરાવે હાંસી છએ દર્શન જુઓ તપાસી;

ચોક્ક ૪ થો.

સડીમાં દયા ધર્મ છે મોટો, માંસ હારીને લાગશે ટોટો;
મન મારી રાળે તેતો મોટો, ન્યાતનો મુકાવે રસ્તો ખોટો;
અમીચંદ કહે પુણ્યે મુખવાસી; છએ દર્શન જુઓ તપાસી;

ચોક્ક ૫ મો. (અ'પુણ્ય)

સોદામરની ખરીદી

છંદ ૧૭

ત્રિગુણ માયામાં તાહરી એ શહે;

ચોક ૧

ખરીદનારાંરે ખરીદ કરે; વગર પર્જાનો માલે;
અંત સમેરે ખપ આવશે, પરભવ સુધી ચાલે, ખરીદનારાં,

ચોક ૨

એક વતન સરવે જીવોના, જીવિ પરદેશે માલે;
જેવી જીવો કરણી કરે; બુદ્ધિ બલ તેવું ચાલે,
ખરીદનારાંરે ખરીદ કરે.

ચોક ૩

પ્રથમ આધાર ખોરાકની જે નર ખાતા સંભાળે;
અન દુધ દૂળ ખાઈને, પ્રાણી સત પર ચાલે,
ખરીદનારાંરે ખરીદ કરે;

ચોક ૪

સારા વેપાર ઉંચા કરે; પાપ મારગ ન જાલે;
જેમાં જીવોની હાની નહિ, અંધુ બાણી સંભાળે;
ખરીદનારાંરે ખરીદ કરે;

ચોક ૫

સંસારમાં સુખ ભોગવી, અંતે સ્વર્ગમાં માહલે;
હ થી બતી એને ઠહિએ, દેશી જીવોને પાળે;
ખરીદનારાંરે ખરીદ કરે,

હિંચ માણસ એને હિંચે, હવે નીચાને બાળે,
કંઠ મુળ કાંઠા વાપરે; બડી બુધ્ધીપર ચાલે;

ખરીદનારાંરે ખરીદ કરો ચોક ૬

જસરે દયા તેને નહી, બંધુ જીવેને ઝાલે;
બકરા માછલાં ઘણા ટળવળે, પકડી કંડીયામાં બાલે;

ખરીદનારાંરે ખરીદ કરો, ચોક ૭

પાપી રાક્ષસ એ જીવેના, પાડે જીવેને ફાળે;
હજારો જીવેના મન દુખવે, અંતે જુરા ધાવ હાલે;

ખરીદનારાંરે ખરીદ કરો, ચોક ૮

છારૂ તાડીથી પરવશ થઈ, મા બેનને રે બાલે;
સાણા સમજી રે મણા દોય ઠેક આગળ ન ચાલે;

ખરીદનારાંરે ખરીદ કરો ચોક ૯

નીચા ખોરાકે નીચા બને સઉ આવી દે માળે;
અમલ મુધરશે જે પ્રાણીઓ હિંચ થશે તેના બાળે;

ખરીદનારાંરે ચોક ૧૦

આપણા માલીક રાજી થશે સતમારગે ચાલે;
એ મારમ હિંચ નીચના, જેને ફૂલે તે ઝાલે;

ખરીદનારાંરે ચોક ૧૧

વમર પછસાનો વેપાર છે, સતમારગે ચાલે;
સુકચો સોદોરે મેદાનમાં, અમીચંદ માના લાલે;

ખરીદનારાંરે ખરીદ કરો, ૧૨ સપુર્ણ.

“દોહરો” જ્ઞાનીને પ્રશ્ન

છંદ ૧૮

સંપ શાખીને ચાલવું, સંપે થાયે કામ
 ઘડેમાં કાંકરા હોય છે સમજાવી લાખો કામ,
 હિંદુ ધર્મ જાણવા પૂછે હિંદુભાઈ
 મતે પંથ ઘણા થયા જાણું મારે કંઈ
 ગાંધી મહાત્મા જોમ કહે, સર્વે જી સમાન
 સર્વે જોસણું એકડા; ઠેક વાંગી ન જાણ.
 અડકવાની છે:છ નહિ, કામે પડે છે નામ
 લેલ ન લાગે મન તણો; પૂછું કરી પ્રશ્નમ
 મુડદાને નહિ અડકે, જો અડકે તો ન્હાય
 ન્હાયા વગર ચાલે નહી, ઘરમાં નહી જવાય
 પાણી રેડે આવે થકી ન્હાયે શુદ્ધ કહેવાય
 જો તો વાત પ્રમાણ છે ફઠી મુજબ કહેવાય
 વીરક છાપા કરી નીસરે, મહીં પે ટાળા અનેક
 નીચ વરણના માનવી બખરેલ થયા છે છેક
 માને હિંદુ ધર્મને, કંઠી બંધાવે ખાસ
 ચરમાંસ વાપરે ઘરમાં, મુડદાનું ખાય માંસ
 જકત થઈ જહાર નીસરે, દેવ મંદીરમાં જાય
 જો અડકવા જોમ છે તેનો કરજો ન્યાય

ઉંઠરડી ઘરમાં મરે, અડઠે નહિ તેને ફાઈ
 ફેંકનાર તો નહાય છે, જગ્યા નાખે ધોઈ
 ધેડ અડઠે છે મુઠદા, નીચ ખાય મુઠદાનું માંસ
 દોને પવિત્ર માનવા, જોઈ થાવું ઉઠાસ
 બેની સરખામણી કરતાં નથી અંતર ભગાર
 ગુંબવાયું સુતર સોમણ કાઠે વીરજા તાર
 પ્રશ્ન મૂક્યું પ્રેમથી સંદેહ ભાંગવા મન
 અમીચંદ કહે સર્વેને, હજી તેને ધન ધન

દોહરો.

છંદ ૧૯

સંશય ફાઈ ન રાખશે સંશય કરજો દૂર,
 જે પ્રશ્ન મેં મૂક્યું સમજાવું ભરપુર,
 એક એક ત્યાં એક છે વહેવારમાં બાધક,
 કાયદો છે વહેવારમાં કાષ્ટતા કરશે ઝક,
 પણ તેનો ધર્મ છે હૃદયે એટલું ફેક,
 ધર્મ વિરોધ જે આદરે ત્યાં જઈ મુકશે પોક,
 સમજો સમજો મહાજન કહે જો પરમાંજ્ઞાના ખાનાર
 ધર્મ બ્રહ્મતા નાકરો બંધ થશે દેવદાર,
 મશાણુ કાઠે લાકડાં તરત કરાશે બંધ,
 કરો બંદોબસ્ત નાતમાં લ્યો જીવ હયાનું પુન

શુદ્ધ શરીર શુદ્ધ હીલથી જે જશે દેવ દાર,
દશનથી પ્રસન્ન થશે અમીચંદ કહે ઉતરે પાર,

“ દોહરા ”

૫૬૨૦

સમજી બંને બંધુઓ, હીંદુ મુસલમાન,
આયણ દેશી બંધવા, પરદેશ થાય હેરાન,
આહના ખેતર ખેડવા, ગયા મજૂરી કામ,
સાહેબ લોકો તેડી જઈ, લખાવી લે છે સ્ટાંપ,
સરત લખાવે લેખમાં, અંગરેજી સમજે નહિ,
મુદત બાંધી સરવેને. રાખે ખેતર માંહી,
સોચું કામ જો ના બને, તો કાપી લે પગાર
નાચા કરે સહ દેખતા, ઉપર મારે માર,
પડે માર ચાળખા તણા, લોહીની વરસે ધાર,
દયામણા હીસે સરવે; તેની કરો સહ વાર.
લેખ લખાવી રાખીયા. છોડાવ્યા છોડે નહી.
આહ પીવાની બંધ કરો. તો દેશી છુટે સહી,
ખરીદ બંધ થાય હીંદની, આહ પકવે શું કામ.
ખરીદનારા ખરીદે નહીં તો ક્યાંથી ઉપજે કામ.
આહ પકવવી બંધ કરે, તો મજૂરનું શું કામ.
કરે વીઠાય તે બહી, આવે પોતાને ગામ.

તે સાફ સઉ સમજી; કરો પુનનું કામ-
 દુખીઆરા સુખી થશે, આહ ન પીશે તમામ.
 આહ પીધે મુખ છે નહી, જીભનો એ છે સ્વાદ.
 જરા સુખના કાણો, દેહ કરો ભરખાદ.
 આહમાં નાંખી દુધખાંડ, ઘીનો કરાવ્યો નાશ.
 ઘી ઠાયાનું ખીજ છે, સમજી થાય ઉદાસ.
 આહનો ચડસ મુકી દઇ, ખાઓ ઘી અને દુધ.
 લોહી વધશે અંગમાં, તિવ્ર થાશે ખુદિ,
 આયુસ વધશે સર્વેના. રોગ ન થાય અંગ,
 મજૂર છુટે ખાપડા; છેલો આહનો સંગ,
 નીચને વસતી સઉ કહે ઉંચનું ન લે નામ,
 સટો લાગ્યો છે ઉંચમાં, તેને સુધારે રામ,
 ગરીબ શરમાઇ મુકશે ઉંચ વ્યસનમાં ગરકાવ,
 કમોતે જીવ જાપશે પછી કરે પરતાવ
 અવશુજી જીવે અતી ઘણા, કેમ ના રહે મન વશ,
 સંપ કરી સઉ મુકશે; અમીચંદ કહે મળશે જરા,

ગરબા.

માનવું પહો.

પદ ૨૧

મણિધર મહેલે પધારારે એ શાહ
 આટલું માનોરે કહયું સૌ આટલું માનો
 રશે સુખી સૌ લોક, કહયું તમે આટલું માનો

- સાખી:—સમજીને સમજાવીએ, સમજીને આપશે માન;
 અણુ સમજી સમજે નહિ, તે પર કરશે દયાણુ
 હહું સૌ આટલું માનો; ચો. ૧
- સાખી:—મનને મારી રાખજો, બાંધી રાખજો વસ;
 જેને મનને મારીયું, તેને દુનિયામાં જસ
 હહું સઉ આટલું માનો; (કડી. ૨)
- સાખી:—ચાહની સંગતી સઉએ કરી, ને વ્યાપી ઠામોઠામ;
 બગાડ હોઠો ચાહમાં, ચાહને કાઢો કાઢો કહે તમાર
 હહું સઉ આટલું માનો. ૩
- સાખી:—દેખી વ્યસનનો માનવી, ઉલો નહિ રાખે પાસ
 જાતે દુઃખ વેઠે ઘણું પઈસાનો થાયે નાશ.
 હહું સઉ આટલું માનો ૪
- સાખી:—કારીગર કીસખી ઘણો વ્યસને મુરખો થાય;
 કામ નહિ થશે શેઠનું, ઉપરથી ધપ્યા ખાય.
 હહું સઉ આટલું માનો ૫
- સાખી:—જૂલ તમારી છે નહિ, ને ચાલતો આવ્યો ચાલ,
 જૂલ મુધારે છાકરા, જે ખુનીયાતના હોય બાળ.
 હહું તમે આટલું માનો ૬
- સાખી:—દહં મહોદું નીકળે, નરતર સુઠતા રાય,
 કુટે ખુશી થાય છે, હસી હસીને જોય.
 હહયું તમે આટલું માનો.
 હીંદુ નામ ધરાવતાં કરે કસાઈનું કામ.

તે કરતાં મુવાં બલાં ન લજવેા હીંદુ નામ

કહ્યું સહિ આટલું માનો ૮

સાખી:—માંસ વ્યસન બંધ કરી; ખાશે દુધ થી અન્ન;
પદ્મસે બચસે ઘરમાં. એકહું થાશે ધન.

કહ્યું તમે આટલું માનો ૯

સાખી:—ગાડી ઘોડા વસાવસો, થાશે જીવ દયાનું પુણ્ય;
અમીચંદ કહે માનજો, માજી થશે પ્રસન્ન,
કહ્યું તમે આટલું માનો ૧૦

ચોત ચોતાના ધર્મને ઓળખીને ચાલવું.

અરખો. ૫૪ ૨૨

સખી પડવે તે પંથ પધાર્યારે એ રાહ.

પૂર્વ સંજોગે જગતમાં આવ્યારે જીવ વિના
ળીમું નહિ લાવ્યારે;

માતપિતાને તો મન આવ્યા, લાગે સહને ધર્મ.

ચોતાનો વહાલોરે ચોક ૧

જે કુળમાં પ્રથમ અવતર્યારે કંઠી બાંધી તેને ગુરૂ ક્યારિ,
જ્ઞાન મેળવવા સંઘળે ક્યાર્યા, લાગે સહને ધર્મ

ચોતાનો વહાલોરે, ચોક ૨

જ્ઞાન લેવું સ્વદેશે જાવારે; રાખી ભરોસો ગુરૂ શબ્દો સાવારે
ગુરૂ કહે તે માર્ગ લેવો જાવા, લાગે સહને ધર્મ ચોતાનો
વહાલોરે ચોક ૩

સત્ય આલી જાસત્ય નહિ લેવું'રે, લાગે સહને ધમ'
પોતાનો વહાલોરે ચોક ૪

જુલું જોલી ચોલી નહિ કરવીરે, આપી વસ્તુ જોલી,
નહિ કરવીરે

મરી જઇએ પણ હિંસા નહિ કરવી લાગે સહને
ધમ' પોતાનો વહાલોરે, ચોક ૫

સહને ગુરૂ વચન શીર ધરવું'રે, તેના કદા મરી નહિ કરવું'રે.
હિંસા આલે તેને થશે મરવું' લાગે સહને ધમ' પોતાનો
વહાલોરે ચોક ૬

વૈષ્ણવ ધમ' જે જન પાળેરે, તેના ધમ' તો તે સંભાળેરે;
વૈષ્ણવ થઇ ઉઠેરે રહેતે આલે, લાગે સહને ચોક ૭
હું તો અજ્ઞાનને સમજાવું'રે, જાણીને શીય નમાવું'રે
ધમ' જાણે યતાને જતાવું, લાગે સહને ધમ' પોતાનો
વહાલોરે ચોક ૮

વૈષ્ણવ ધમ' આચારનો પાળેરે, વસનાચાર'
મહારાજે જમાવ્યોરે

સત્ય મરજાદીએ તેને રહાયો, લાગે સહને ધમ'
પોતાનો વહાલોરે ચોક ૯

હમલાં લાતાં આલવું' જોઈનેરે, છવ હિંસા ન કરવી કોઇનેરે
અશુદ્ધ માણસ જઠકે ન કોઇ, લાગે સહને ચોક ૧૦

ચશુ પશીવું મુઠહું હોયરે, તેને હિંદુ ન અડકે કોયરે,
 જો અડકે તો નહાઈ કપડા ધોયે, લાગે સઉને ચોક ૧૧
 આને સવે લોકો જાણોરે; અડકી નહાવું એતો સરવે માનોરે
 વ્યસની પુરૂષને નહિ રહે લાને લાગે સઉને ચોક ૧૨
 વ્યસની મુઠહાનો માંસ ખાયરે; પટે પેટમાં તો શું કરવા નહાયરે
 કયો દેવો પાપીએ અન્યાયે, લાગે સઉને ધર્મ ચોક ૧૩
 દેવ મંદિર જાય ખેડડકેરે, સાધુ સંત લકતોને અડકેરે;
 વિચાર વિનાના પટે એ નરકે, લાગે સઉને ધર્મ ચોક ૧૪
 આવા પાપથી જે જન ડરશેરે, પોતે પોતાની મેળે સગજસેરે;
 તેતો ફરી આવું નહિ કરસે, લાગે સઉને ધર્મ ચોક ૧૫
 અડકી મુઠહાને સઉ નહાસેરે, ખાશે માંસ તે કેમ ધોવાશેરે
 ધ્રમજો નહિ તો દર્શન જાંધ થાશેરે, લાગે સઉને ચોક ૧૬
 સાર્થજો સમજો કહું હાથ જોડીરે, હવે રૂઢી માર્ગ
 દો છોડીરે

કરી પ્રાયશ્ચીત્ત ઉંચા થાજો દોડી, લાગે સઉને ધર્મ ચો. ૧૭
 તમારા ધર્મને લો તમે જાણીરે, શુરૂ વચન માનો શીરનામીરે;
 ચશુ છવો પર કરો મહેરબાની, લાગે સઉને ધર્મ ચો. ૧૮
 આવ્યા એકલાને લઈ શું જાવુંરે બાંધી વેર ભોગવવા આવવુંરે
 અમીચંદ કહે સાચું જાતાવું, લાગે સઉને ધર્મ ચોક ૧૯

વાયોં ? હો ! ! હોને ! ! ! હો ! ! ! !

“ ચાહના ગરબો ”

૫૬ ૨૩

“ અલખેલી આંખે માન જોવાને જઈએ ” એ રાહ

ચાહને કાઠો હીંદની મકાર, ચાહ દુખ દેનારી,
બાંધી મહાત્માના ખેલને માની, રાખો મનચારી,
અસલ તો આગળતારે નોતા, ચાહ રાંડ લયે દેવીરે,
ફરતી રખડતી હીંદનાં આવી, હવે નથી એને લેવીરે,
ચાહ દુખ દેનારી ૧

આજ સુધી ગુણ નહોતા બહુયા, સરાહવા લલચાવારે,
દેખા દેખી એ ધરમાં ઘાલી, જોઈને મન લોભવાયરે,
ચાહ દુખ. ૨

આપણે સઘળા હતા અભણ્યા; અવગુણ પડી બહુવારે,
ચાહના જેતરની વાત સાંભળી, સડતા મન તણવારે,
ચાહ દુખ. ૪

પગાર વધારી મન લલચાવે, ગરીબ હીંદના લોકોરે,
સમજાવીને પરદેશ લઈ જાય ત્યાં જઈ મૂકે પોકોરે
ચાહ દુખ દેનારી ૫.

ત્યાં લઈ જઈને લેખ લખાવે, મુક્ત બાંધી રાખેરે,
હીંદ મુસલમાન જઈને ફસાયા જે કરે તે સાખેરે,
ચાહ દુખ દેનારી ૬

હજારો ખેતર ચાલના બનાવ્યા, સાહેબ લોક વેપારીરે,
કાળા માણસેની દયા નહિ તેને, કમ કરવે મારીરે,
ચાહા દુખ દેનારી, ૭.

ખાવા પીવાનું શંકટ પડેને, દુઃખે કામ નબ થાયરે,
નિરહયને દયા ન આવે, નાચા કરી લઈ જાયરે,
ચાહા દુખ દેનારી. ૮.

ખણી ખણીયાણીને સાચા રાખી, મારે જાનકાનો મારરે,
મોળા પડેને હોહી નીસરે, અંખમાં જાંતુ ધારરે,
ચાહા દુખ દેનારી ૯.

સવારના કામ માંથીને આપે, સાંજે પાછું આપેરે,
એમ કરતાં જરા બાકી રહેતો, પમારમાંથી કાપેરે,
ચાહા દુખ દેનારી ૧૦.

હજારો માણસ હીંદુ મુસલમાન, આપણા દેથી જાણરે,
અસંખ્ય દુખ પડે ચાહા જાણ, મુકો હવે કમ ખાણરે,
ચાહા દુખ દેનારી, ૧૧.

બળ હેતુએ લીધે છેપણે, નહીતો ચાહ દો છેડીરે,
ખેતરની ચાહ ખપી નહીતો, વરત આવશે દોડીરે,
ચાહા દુખ ૧૨.

આથીરે દુખ મણુવનું જાણે, થારે મુખ અપારરે,
દયા કાનનું પુનઃ મોટું, લોભવે મુખ શંકારરે,
ચાહા દુખ દેનારી ૧૩.

સુખ લોગવો તો ચાહાને મુકબો, સ્વારથમાં પરમારથ રે,
સુખને મારે લોહીને શોશી, મતી વમર પગ લથડે રે,

ચાહા હુખ દેનારી ૧૪

હુખ ખાંડને શીષાં કરીને, ધીના લાંટ વગાડવારે,

ચાહના પાણીમાં, ગાળી યયા સડે,

બાયડી છોકરા બાયડારે, ચાહા હુખ દેનારી ૧૫

ચાહના અવગુણના પાર નથી, સડે મુકી આલા બારે,

ચાહના નામના સ્નાન કરીને, દુખીયા મજુર છોડવોરે,

ચાહા હુખ દેનારી ૧૬

અપણા ભાઈબોને હુખ પડે તો, ચાહા પીને શું કરવું રે,

અમીચંદ કહે ચાહ નહી પીમે સમજાવવાને ફરવું રે,

ચાહા હુખ દેનારી ૧૭

છેતરપીંઠી.

૭૪ ૨૪

ચાહનો પ્રશ્નો.

અખી પડવે તે પંથ પધારિ. જો રાત્ર;

ચાહાએ હાંઠમાં મુદામ કીધારે, અરવેલોના મન હરી લીધારે

ચાહે ઠેવી તરફ કામજી કીધા;

ચાહે નહી ચાહ વીના કામ મુજેરે, (૧)

વહાણું વાયું કે નોખત મગડેરે,

લાગે વાર તો પીનારા બગડેરે,

હોય ઝોછી તો ઊંકરાઓ ભડે,
 ચાલે નહીં ચાહ વીના કામ સુજેરે, (૨)
 કૃષ્ણ વિના ગોપી જેમ ઘેલીરે,
 સર્વે લોજનમાં ચાહ સઉથી પેલીરે,
 કરી વાલી હવે મુકો ઠેલી,
 ચાલે નહીં ચાહ વીના કામ સુજેરે, (૩)
 ચાહને એકદમ મુકો ત્યાગી રે,
 મારા લોગી ના કાઢે આધીરે,
 જેને જીવંતીની પ્રીતી લાગી,
 ચાલે નહીં ચાહ વીના કામ સુજેરે, (૪)
 ચાહ કહે કાળીને હું લટકાળીરે
 મોટા મોટાએ મને ઝાલીરે,
 મુકો નહીં ને વગોવો ખાલી,
 ચાલે નહીં ચાહ વીના કામ સુજેરે (૫)
 હું શુભવંતીને ઘણી આણીરે,
 પંઈની ચાહને સવાસેર પાણીરે,
 નાખી મીઠું મરી લોભાણી,
 ચાલે નહીં ચાહ વીના કામ સુજેરે (૬)
 વાસુ હઠાવી જીખ ઉઘાડેર, પચે અનને બાએ ઢાડેર,
 પીએ ઘણી તો થાયે બગાડેર,
 ચાલે નહીં ચાહ વીના કામ સુજેરે (૭)
 ખસખો લઈ ભમર ઉડી બાયે રે,

બેસી રહેતો કમળ બીઠાયેરે,
તેમ લોભ કરે તે પસ્તાયે,
ચાલે નહીં ચાહા વીના કામ સુજેરે, (૮)

અખળા ભતીને જમના હોયરે,
સાસુ વહુના છીદ્ર જોયેરે,
વહુના વખાણ કરે તે તો કઠોરે,
ચાલે નહીં ચાહ વીના કામ સુજેરે (૯)
રજા આપો તો ચાહ કે હું ભવું રે,
પાછી જોલાવો તો નહીં આવું રે,

આંદે સાજે પડશે પસ્તાવું
ચાલે નહીં ચાહા વીના કામ સુજેરે (૧૦)

કાઈ રાખે ને કાઈ કરે અજગીરે,
નથી મુકતાને રહે છે વજગી,

જોસા ખાઈને હું તો ગધં સજગી,
ચાલે નહીં ચાહ વીના કામ સુજેરે; (૧૧)

મારા લોગીને શીખામણ દેવુરે,
રજા આપો નથી મારે રહેવું રે;

અમીચંદ કહે ભા સઉનું કહેવું,
ચાલે નહીં ચાહા વીના કામ સુજેરે (૧૨)

કાળીનું કાવતરું

૫૬. ૨૫

ચાહ વીથેનો અરબો

આવોની નંદલાલ રમવા આવોનીને; એ રાહ;

આવોની ચાહ ફરતી હીંદમાં આવી; મેલું હિંદુસ્તાન
ત્રેમે ધરમા ગોલાવી;

ચેલાતો મુખઈ નાથ તે લાવે, માંદે સાળે સપાસે મંગાવે,

ચાહ પાયે વાયુ હઠ વે ફરતી હીંદમાં આવી ચોક ૧.

ધીમે ધીમે ચાહે કયો પસારો, મોટે મોટે ઘેર પડી ગયો ધારો

ચાહનો સ્વાહ લાગ્યો પ્યારો, ફરતી હીંદમાં આવી ચોક ૨.

દેખાદેખી એતો રુબળે ફેલાઈ, ચાહ રાણી યઈન ધરમાં બસાઈ

ચાલવંતી ઘઈ સવાઈ, ફરતી હીંદમાં આવી; ચોક ૩.

અમલને મનમાં મંગાતીરે કીધા, દુધ ખાંડ મી સાથેરે લીધા

હોસે હોસે સર્વે પીધાં, ફરતી હીંદમાં આવી; ચોક ૪

ચાન પાનમાં ચાહ રાણી ખીરાળે, સવાર બપોર

લેઈએ એ સાંભે,

ચાહા વિના નવ મુળે કાળે, ફરતી હીંદમાં આવી ચોક ૫

કાળીના કવચ તો પછીરે જણાયા, ગુણી જણને

અવશુષુ બતાવ્યા,

સચ્ચા તોતો નર ફાવ્યા, ફરતી હીંદમાં આવી, ચોક ૬

લોહી સોસી એ તો ભુખને મારે, એથી તો દુખ છે

એમાં અપારે

જઘને પુછો શકતર દુવારે, ફરતી હિંદમાં આવી ચો. ૭
 વી ખાંડ દુધને મેંધારે કર્યા, ચાહના પાણીપોને પેટરે ભર્યા
 તેમાં કારજ નહીં સર્યા, ફરતી હિંદમાં આવી ચો. ૮.
 જુલ પોતાની ને ચાહને છું કહીએ, હેત કરી માગી
 માગીને લઇએ, મનવશ કરીને પહોંચે, ફરતી હિંદમાં આવી
 માહાતમા માંવીના વચનપર રહીને, સમજી પુરૂષને
 સમજવો કહીને.

ચાહને મુઠો બાધા લઇને, ફરતી હિંદમાં આવી ચો. ૯
 આવી તેવી એને પાછીરે કાઢે, એને સંટે આવી દીધો બગાડો
 અમીચંદ કહે પન પન ઢાહાડો, ફરતી હિંદમાં આવી ૧૦

વ્યસન છોડવાનો ઝરખો.

૧ મોહલે પધારો મહારાજ મહીપર મોલે પધારો એ શક ૧
 સર્વે નઠારાછે વ્યસનતો સર્વે નઠારા
 સાચું ઈશ્વરનું નામ વ્યસનતો સર્વે નઠારા.
 સાખી.

જાલવ કુળના જાલવો, કરી સુવા મધુપાન,
 જાલવાસ્થળી તે ને કહે, વગર મોતે ગુમાવ્યા પ્રાણ;
 વ્યસનતો સર્વે નઠારા ૧.

વ્યસની પુરૂષની બાયડી, તેને દુઃખ અપાર,
 જુનીયાત હરની મેટી; દુખે ચલવે અંસાર,

વસનતો સર્વે નઠારા ૨

ઠાડ તાડી નીચ પીએ, આહાને પીએ જમત;
પીધેલા કુચા પરદેશનાં, તે આહને પીએ જમત;

વ્યસનતો સર્વે નઠારા ૩

સુરવીર બહાદુર માનવી, થયા આહને વસ,
છોડે પણ છુટે નહી, વ્યસનને થયા પરવસ,

વ્યસનતો સર્વે નઠારા ૪

તાડી વળગી નીચને, ઉંચને વળગી આહાય,
સમજી છોડી નાસસે, બેસી રહેનાર પરતાય;

વ્યસનતો સર્વે નઠારા ૫

સાખી.

ધન ભરથની રાયને જોઇ સીના અવગુણ;

છોડી રાજ્યને આલીયા લાગી વેગગની ધુન,

વ્યસનતો સર્વે નઠારા ૬

આહ પીનારા માનવી, આહ ના પીસો સઉ,

દેશી દુખ પામે ધણું; આહને પકવતા બહુ;

વ્યસનતો સર્વે નઠારા ૭

સાખી.

સુહૃતમાં બ'ધાઇ ગયાં, કમીં લખેલું દુખ,

આહ નહિ અપે હિંદમાં ત્યારેતો થાય સુખ,

વ્યસનતો સર્વે નઠારા ૮

સાખી.

સ્વારથ ક્રોધનો છે નહી, કરવા પરમારથ કામ,
ધન ગાંધીજી મહાત્મા, દરે છોડા પેતાનું કામ,

વ્યસનતો સરવે નઠારા ૬

સાખી.

ચાહાને ઉંઢર એક છે, કુંઢી કરડે સરીર,
સ્વાદ લગાડે ભક્ષને, લોહી ચુસે ચાહનું નીર;

વ્યસનતો સરવે નઠારા ૧૦

સાખી.

સંપ કરે એકે મતે, ભાગે દુખીયાનુ દુખ;
અમીચંદ હલે વીનવી, થસે બધાને મુખ;
વ્યસનતો સરવે નઠારા વ્યસનતો સરવે નઠારા છે;

સાચું ઇશ્વરનુ નામ વ્યસનતો સરવે નઠારા ૧૧

જુની રૂઢીને માની ગોત્રજ પુલમાં હોંસા કરવાની
જરૂર છેજ નહીં ! એક બાઇને આપેલો સમ-
જુન પછી ગોત્રજ પુલમાં જીવહોંસા નહીં
કરી જતાં એ સર્વ પ્રકારનાં મુખ
લોમવતો રહ્યો !

માંસાહાર કરનારા બાઇઓને સમજીત આપી માંસા-
હાર તબવવા દુઃખ દુરલ્ભ નામની ચોપડી બહાર પાડી
એને વાંચી દેટલાક બાઇઓ સમજ્યા અને તે લોકો અભ-
ક્ષ લોજન બંધ કરી પોતાના હિંદુ ધર્મ પ્રમાણે ખોરાક
ખાતા થયા. ને બીજા લોકોને સમજાવી મુખરવા સારી
ફરતો બતાવ્યો અભક્ષ લોજન બંધ થાય, તે પુણ્યનો લાભ
લેવા તેઓ સારી મેહનત કરે છે, હાલમાં આ દુઃખદુરલ્ભની
ચોપડી વાંચ્યા પછી ઇન્દરપરાના રહેવાસી એક ખત્રીને ત્યાં
તેના ઊઠરાની ગોત્રજ પુલને એક જીવનો લોમ લઈ
ગોત્રજને ચઢાવ્યો એવો ખારો હતો. તે માણસોએ મને
પુછ્યું કે “તમે અભક્ષ લોજનને લેવાની ના કહો છો,
તો મારે ત્યાં ગોત્રજમાં ચઢાવવાનો ચાલ છે તે મારે કેમ
કરવું ? ત્યારે મેં કહ્યું કે “એ ચાલ ખોટો છે. માતા
કેઈપણ જીવનો લોજ લેતા નથી. વાસ્તે તમારા બહેમ
કાઢી નાખો તમારા ઊઠરાનું માતા રક્ષણ કરશે,” તે કહે-

વાર્તા તેણે ખુશી મળીને કોઈ એવ માર્યા વગર ગોત્રેજ
માની પુણ કરી પગે લાગ્યા, તેને આજે ઘણા દિવસ થયા
મેં તે જાણી મને કહી ગયા કે અમે' બધા ખુશીમાં છીએને
હમે જાણ મુખી ખેટો. વંદમ જાણ અસલની ફદી મુજબ
કરતા કતા તે ખેટી હત્યા લીધી વાસ્તે હું સર્વ
આધીન વિનંતિ પૂર્વક કહું છું કે કોઈએ પણ આવે
ખેટો આવ કોઈ એવને મારવો મરાવવો તો તે આપણે
વરકતા અધિકારી થઈશું. પેલે જન્મ પાછો તે એવ આપ-
ણને દુઃખ દેશે માતાને આણું જાનસ થકાવે તેથી માતા
અપવિત્ર થાય છે. તેથી કોઈએ આણું કામ કરવું નહિં.

વળી બીજે આવેજ પ્રસંગ અમદાવાદી ધાંચીની
જાતમાં કોઈ કોઈ જમ્યાને વર પાસુવા કાલ અમર
અધારાને ખોળે જરે તે સમીતે એક એક બકરાને
લોમ માતાને નામે આપવાને વિજાજ હતો. તે પણ સારક
માનુસ્ય ઉપદેશથી તથા જાગતા છંદ સાંભળી પેતાને
એ રિવાજ બંધ કરી પુણનો લાલ લીધો છે.

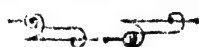
કેઈક તરફથી કાલ આ પુરતક ધાંચતાં અથવા તે
ચીના વાંચ્યા પણ એવો સવાલ કરાય કે શું આપણા ફદી
મુનીએ એવકીયા નહોતા કરતા ? આ સવાલ વાંચકને
જસબર સમજાવી આ એપીની ઉપયોગીતા બરાબર પ્રકુ-
લમાં કરેક આધીનના અંતરમાં સીદ થાય અને પ્રાણી
ઓની હીના કરવી જોઈ જેવામાં આવે એટલા ચાટે જણાવીશ

કે આપણા રૂપીમુનીઓ આગળના વખતમાં કોઈ કારણસર અપવાદરૂપ જીવહીંસા કરતા હતા. પરંતુ તે भारी નાંખવામાં આવેલા જીવોને પાછા સજીવન કરવાની શક્તી ધરાવતા અને તે શક્તીથી સજીવન કરતા શીકારીઓ વાઘને શીકાર કરતા, તેમ ક્ષત્રીય યુદ્ધે ચઢતા તે તામસી વિદ્યાની જરૂરે કરતા એ મુજબ આપણાથી ન થાય કોઈ કારણસર જે વાત બને તેનો વિચાર આપણાથી ન થાય. આપણે તો આપણાં શાસ્ત્ર મુજબજ ચાલવું જોઈએ આપણો ધર્મ છે તેમ કોઈ પણ શાસ્ત્રમાં અહીંસા કરવી કહી નથી તો આપણે આપણા જીવને વચને ચાલવું એ આપણો ધર્મ છે. અને તેથી ધર્મ પ્રતી શ્રદ્ધા રાખી જેઓ જીવહીંસા કરવાનું દોડી દેશે તે જરૂર સુખી થશે.

આ ઉપરથી કોઈ કોઈ લોકો સુધરી બીજા લોકોને અસહ્ય જોજન બંધ કરવા સમજાવે છે કે તમે આ જે મોટા ધર્માતિ થઈ ગયા છો એતો અસહ્ય ચાલતું આવ્યું છે, અમે તો તે પ્રમાણે કરવાના તે ઉપરથી મને ખબર પડી કે આ લોકો હલકી વર્ણના એમ જાણે છે કે એતો અમારે અસહ્યની જ ચાલતું આવ્યું છે. તે ઉપરથી વિચાર કરતાં સમજણ પડે છે કે આ લોકો સાક્ષી અબાણ છે. તને સમજાવવા આ નિચે લખેલા દોહરા અને ચોપાઇમાં લખીને અસહ્યની જાત આપણી વૈશ્ય જાતિ છીએ તેનું ઘોળખાણ કરાવવા નીચે લખા જણાવું છું.

અસહથી કહેવાતી વૈશ્ય જાતીમાં ઉંચ નીચ
કેમ બન્યા ??

બધાજ વૈશ્યો પણ ગુણુ કમે' ઉંચ નીચ ?
અસહથી આપણે સર્વે' વૈશ્ય જાતિ કહેવાઈએ છીએ
તેમાં ઉંચ નીચ બન્યા તે સમજવા આ દોહરા ચોપાઈમાં
લખેલું વાંચી સમજવા પ્રસિદ્ધ થયું' છે.

સાધુનો સમાગમ ? આખ્યાન વાંચો
હાલ લો.

‘દોહરો’

સુરત શહેર રજિઆમણું, સુંદર તાપી તીર;
ઉંચ નીચ સર્વે' જણા, ન્હાએ નીર્મળ નીર.
આજણુ બેઠા જપ કરે, ધરે સાધુજી ધ્યાન;
સંદેહ ભાંગે મન તણું જ્ઞાની કથે છે જ્ઞાન,
સ્નાન કરવા કારણે, પ્રેમે ભકતો જાય;
માર્ગે જાતાં ભેળા થયા, બે ઉંચ નીચ કહેવાય.

સાધુ મહાત્મા જોઈ કરી, ઉભા કરી પ્રણામ,
 દુર બેસાડયો નીચને, ને ઉંચને આપ્યા માન.
 નીચ ત્યાં આધો રહ્યો, જોડી ઉભો હાથ.
 અપરધ મહારો સમા કરે, આખ્યા પ્રેમે સાથ.
 મનુષ્ય જાત બને, હમે, અંતર નહિ સમાર;
 ફેર શું હીઠો તમે, પૂછું વારંવાર.

‘ચોપાઈ’.

સાધુ કહે સાંભળરે બાપ; સંશય નહિ રાખો મન માંહી.
 જોઈ દેશના સર્વે કાંઈ માલિક બેઠા સર્વે જોય,
 પાપ પૂણ્યના માર્ગજ બે, સાંભળો હું બતલાવું તે.
 જન્મમાં જન્મ્યા બહાર, માર્ગ બે હીઠા તહારે.
 પૂણ્યનો માર્ગજ જાણે જે, પૂણ્યજાણી જીવ કહીએ તે,
 પાપ માર્ગે જાયે જેઠ, પાપી પુરો કહીએ તેહ.
 પાપી પાપમાં ડુબી મરે, કેઈની વાત નહિ માને કરે.
 નીચની સંમતિ કરવી નહિ, સંજ કરે પાપ લાગે સર્વ,
 અલક્ષ શોધન કરતાર તમે, ત્યાંની સંમતિ કરીએ
 નહિ હમે.

જેટલા જીવના ખાસો માંસ, પશુપક્ષ દુઃખ રોગે રહી પાસ,
 નીચ જોટલે નીચે પડે, ઉંચ જોટલે ઉંચે ચડે.
 નીચ નવકમાં નીચે જાય, ઉપર ચડે તે ઉંચ કહેવાય,
 એ જ જોડી પૂછે વાત, મહારા મનની ભાંગે ખાત.

હિંદુ ધર્મને પાળીએ હોમો, નીચ ઉંચ કેમ કહે છે. તો
 સાધુ કહે લાઇ સાચી વાત, નીચ કહેવાય તે વટગી ના.
 હલકી વસ્તુનો માનવી જેહ, બેકર બેકી પૂછે તેહ.
 ઘરડા હમારા કહે છે એમ, અસત્તનો આત્મ મૂકીએ કેમ,
 ગોત્રજમાં કુળ દેવી જેહ, તેનો ભોગ માગીને લે.
 સાધુ કહે વહેમી છો તમો, સાંભળ વાત જે કહીએ હોમો
 શાસ્ત્રથી જે હોય અભય, વિવેક નહિ તેતામાં બજ.
 લહેજ શાસ્ત્રનો કહું સાર, બેતાં તો નહિ જડશે પાર,
 સર્વ જીવના માર્ગેક એક, ને પ્રજ્ઞાએ કર્યો વિવેક.
 આર વરણી સાંભળ વાત, પ્રહયુ ક્ષત્રિય, વૈશ્યનિ ના.
 ચોથી વરણ શુદ્રની જેહ, હલકી વરણ કહેવાય તે.
 વૈશ્ય જાતિમાં સર્વે તમો, સાંભળ વાત જે કહીએ હોમો,

‘દોહરો’

જુઓ જગતની રચના, કુદરતનો છે ખેત;
 અંતિમાં સૌ, ભુત્રીના હવે થશે સેગસેગ.
 કાશ્યપ કુળના સર્વે જણ દેવ દાનવ કહેવાય;
 દાનવ કહીએ દેવને, જે રૂધિર, માંસને ખાય,
 હિંદુ જાતિ માણસો, અન્નફળનો આધાર.
 વૈશ્ય સર્વે આપણે, અંતર નહિ લમાર.
 નીચ ઉંચ હતા. નહિ. ને વૈશ્ય જાતના સૌ;
 વેપાર નામ પડીઆ સમજાતી, હું કહું.

ઘાણી પીલે ઘાંચી થયા, ને વણકર ખત્રી નામ;
જે વેપાર જેણે કર્યો, તેના તેવા તેના નામ.

‘ચોપાઈ’

નિચ થવાનું કારણ કહું, સમજી સર્વે જાણે સઉ.
તેત્રી તંબોળી ઘાંચી લુકાર, કંસારા, દરજી ગોલાસાર,
તેમાં કારીગર લોક અભણ, દુઃખી થાય પૈસે નીરધન,
આચાર વિચારમાં સમજે નહિ, ભુખ્યો પેટ ભરે જહીં તહીં
શુદ્ર જાતિની સંગતિ થાય, એ અસાની પરમાંસ ખાય.
તે દૈત્યની સેવા કરે, માંસહારી તેસાથે ફરે.

દેખા દેખીએ દાગ્યો પાસ, ગમી ગઈ દારૂ તાડીની વાસ,
વૈશ્ય હતા તે શુદ્રજ થયા, વટલેલા જેમ ન્યાત બહાર રહ્યા
જાતે જાતની ન્યાતો થઈ, અભક્ષ્ય ભોજન વાપરે રહી,
વ્યસન પાણીમાં થયા ગુલતાન, આચાર વિચારનું ભુલ્યા

ભાન,

રૂપ પુણ્યમાં સમજે નહિ, જીવ હિંસાથી ડરતા નહિ.
ઓળ વૈશ્યના હતા શુદ્ર, ગ્રાહણ વાણીઆની ઉંચી ખુદ
વટલેલા વૈશ્ય જે પરમાંસ ખાય, નીચ કરી પાસે નહિ જાય.
જેમ ન્યાતના માણસ હોય, વટલ્યાને નહિ સંઘરે કોઈ.
ન્યાત ખારીઆ ગમે ત્યાં જાય, લાગી ભુખે ગમે તે ખાય
ન્યાત બહારીઆને પ્રીકર નહિ, લાગી ભુખે ખાય જઈ તહીં
વૈશ્ય ધર્મથી બ્રહ્મ થયા, નીચ નામ પડાવી રહ્યા,

સાધુ કહે સાંભળરે ભાઈ, અસલ તમે કંઈ ખાતા નહીં.
અલક્ષ્ય લોજન રાક્ષસ કરે, જીવ હિંસા કરતા નહિ ડરે
માની બોધ જે ચાલે સત્ય, તેને મુક્તિ મળશે જટ.
હવે સમજી સુધરશે જેહ, ઉંચ વણું કહેવાશે તેહ.
ભણી ગણી થયા હોંશિયાર, વેપારી થઈ કરો વેપાર,
સુધરી વૈશ્ય થાઓ ઉંચ વણું, સાચી વાત સંભળાવુ કણું
વહેમીને સમજાવો જઈ, માતા લોગ માગે નહિ.
મત મૂકી સુધરશે તમો, ગ્રેમે પાસ બેસાડશું હમો.
શુદ્ધ દીલે બોધ લાગે જટ, તે માણસ સુધરશે તરત,

‘હોકરો’

સાંભળી નીચ વિશ્વાસ થયો, સાધુને લાગે પાય;
પ્રશ્ન પછે પ્રેમથી, જીવ દયા શું કહેવાય.
સાધુ કહે અજ્ઞાનતું, સાંભળ રાખી ધન;
નિર્મળ મન તારું થશે, થશે આત્માનું કલ્યાણ,
માલેક સૌના એક છે, કાંઈનું દુખાય મન.
માલિક બાણે સર્વ તે, જેમ પોતાનું હોય તન.
શરીર તહાઈ એક છે, તેમાં કેટલા ભામ,
હાથ પગને આંખ છે, ઉંઘમાંથી તું જાન.
અમે ત્યાં વાગે તને, શરીરને દુઃખ થાય,
તે પ્રમાણે જાણીને, મનમાં કરજે ન્યાય.
જે જે જીવને મારશે, ને તેના ચેરી તે;

બીજે ભવ તે જનમી, વેર પોતાનું લે.
 ભયો ભવ દુઃખ વેઠવું, શું કરવાને કાજ,
 અભક્ષ્ય લોજન અંધ કરી, લેા શીવ પુરીનું રાજ.
 હયા દાનના પુણ્યથી, લોગવો સુખ સંસાર.
 વનરાજ સરદાર હતો, ગયો વન મોતર;
 હરણી દીડી કરતી, બચ્યું સુંદર સાર.
 બચ્યું ઘણું રગિઆમણું, જોઈ મોહ્યા અપાર;
 પકડવા ઇચ્છા કરી, ઘોડો મૂક્યો ઝટ,
 ઝડપ કરીને પકડ્યું, બચ્યું લીધું તરત.
 બચ્યું લઈને ચાલ્યો, હરણી થઈ ઉદાસ,
 મહોદુઃ જોઈ હયામણું; વનરાજ આવ્યો પાસ;
 બચ્યા વિતાની માવડી, જોઈ દેખી નીરાશ,
 વનરાજ સમજી ગયો, ને મુંક્યું બચ્યુ પાસ;
 આશીશ દેતો હરણી, ને મનમાં ઘણું હરખાય,
 વનરાજ તો ઘેર ગયો, તે રાતે સ્વપ્નું થાય;
 દેવતા રાતે આવીયા, મુખે કરે સવાલ,
 જા રાજા તું બનશે, તે છોડ્યું હરણી બાળ;
 પછી તે રાજા થયો, પુરી ઇશ્વરે આશ,
 સાચું જો માનો નહીં, તો વાંચી જુઓ ઇતિહાસ,
 ધન છે ઉચી વણુંને, સુધારવાને કામ;
 ચેપડીઓ ખરીદ કરી, મોકલે હમો ધમ.

જ્ઞાનમાં જ્ઞાન અધિક છે, મોટું જીવતજ્ઞાન;

શાસ્ત્રમાંથી શોધીને, અમીયંદ બતાવે જ્ઞાન,

કાવત્રીનું કાવતરું.

બળે ભાઈ માણ નામ હે ખરા એ રામ.

૫૬ ૨૫

છંદ

અરે આહ લલયાવી મન હરે, મુરખ નર બોલેલા બોલ કરે

ચુરોપ ખંઠમાં આહ પાકતી તી, જીજ હતા ખેતરે,

હિંદુસ્તાનની આલી ખરીદી, ચડયો ભાવ આહ પરે,

મુરખ નર ॥ ૧ ॥

લાખો રૂપીયાની જમીન લાખી, આહના ખેતર કરે,

ખેતર ખેડવા માણસ લેવા, હિંદુસ્તાનમાં કરે;

અરે આહ ॥ ૨ ॥

સાહેબ લોકો મમજાવીને, પગાર મોટો કરે,

મરીબ બીચારા આશા ખંધા, જાવ મુકીને ઘરે;

અરે આહ ॥ ૩ ॥

હજારો માણસ હિંદુસ્તાનના, લઈ જઈ એમઠા કરે;

સાહેબ બચ્ચા કહીના કચ્ચા, હીંદુને છેતરે,

અરે આહ ॥ ૪ ॥

લેખ લખાવી કબજે કરીને, ગુલામ કરી વાપરે,

કામ કરતાં વાર લાગે તો, ચાખખાના માર પડે,

અરે આહ ॥ ૫ ॥

માર માર્યાથી લોહી નીકળે, દુખ પડેને રહે,
મનમાંથી નીસાસા મુકે, દુખે આંસુ ખરે,

અરે આહ ॥ ૬ ॥

હજારો માણસ દુખ વેઠે છે, તેની વાર કોણ કરે,
પરદેશીને શાની દયા, વેઠે દુખ શીર પરે,

અરે આહ ॥ ૭ ॥

મહાત્મા ગાંધીને ખબર પડી તે, ઉપર કોશીસ કરે,
હીંદુસ્તાનમાં આહ ન વાપરો, દુખીયાના દીન કરે;

અરે આહ ॥ ૮ ॥

રાતને દીવસ કામ કરાવી, ચેકીદારો શીરપરે,
આ દુખમાંથી કોણ છોડાવે, છોડાવે પરમેશ્વરે,

અરે આહ ॥ ૯ ॥

હીંદુ મુસલમાન ભાઈઓ સમજી, આહનું વસન નહીં કરે,
ખરીદનારા ખરીદે નહીં તે આહ પકવી શું કરે,

અરે આહ ॥ ૧૦ ॥

પછી સાહેબ કોઈ ના રાખે, ચડાવે ઝટ બંદરે;
આપણાં ભાઈઓ સુખી થઈને, હીંદુસ્તાનમાં ફરે,

અરે આહ ॥ ૧૧ ॥

હજારો જીવની આશીશ મળશે, દુખીયાનું દુખ હરે,
આહ આવીને કરી મોંઘવારી, ચડયો ભાવ ખાંડ પરે,

અરે આહ ॥ ૧૨ ॥

હાલતો ચાહાને હોંસે પીસો, લોહી રોસે ભીતરે,
અમીચંદ કહે કરો વીઠાય, સંપે કામ મુધરે,

અરે ચાહ ॥ ૧૪ ॥

દરદીનું દુખ.

છંદ ૨૬

કલાલી ચાહ વીશે.

જુઓ સંસાર છે ખોટો, જેવો પાણીનો પરપોટો,
સર્વને જાવું છે મરી, કરો દયાદાન જશે તરી,
ધર્મ ઢાલ બાંધીલો સોટો, મુકો ચાહ આવશે ટોટો,

જુઓ સંસાર કડી ૧

સવારી ચાહ ઉપર કરી, મરો મન આવે નહીં ફરી,
હવે કહ્યું મારું માનો તો, મુઝી હવે સામુ ન જોતો,

જુઓ સંસાર કડી ૨

આશામાં જશે ન ડરી, અસલ પીતા પાપડીઉં મરી,
પહેલાં હું માનતો નહતો, નથી ઉપાય એ ખોટો,

જુઓ સંસાર કડી ૩

આવું ન જાણતું કાઠ, દેશી લાછઓને નીકળે લોહી,
દેશી ભઈ દુખી થાય ખોટો, છોડાવો છે નફા મોટો,

જુઓ સંસાર કડી ૪

મયા કરવાને મજુરી, પાપી વાપરે ગુનાખ કરી,
કરી સંપ સમજીને રહોતો મજુર દુશમન રહે જોતો,

જુઓ સંસાર કડી ૫

જાણીદો બંધ કરો અહીંની, પાકે નહીં ચાહ ફરી તહીંની,
સર્વ જન ચાહને મુકોતો, પડે એક જગતમાં ફેટો,

જુઓ સંસાર કડી ૭

પછી નહીં સબુરતું કામે, છુટી જાય પેતાને વામે,
આરણ આ ધર્મનો મોટો, અમીચંદ કહે જો માનોતો,

જુઓ સંસાર કડી ૮

ચાહાની લાવણી.

છંદ ર૭

અંબા મા તારું દર્શન દુર્લભ એ રાહ.

ભુલવણીમાં ભુલી ગયા ચાહ રાણીને કરી રાખી પાસ,
આવી ઠગારી હીંદમાં પેડી આપણા દેશીને કરી ઉદાસ
અજ્ઞાનમાં મહાલી લીધું ફરી વશ કર્યું હીંદુસ્તાન
ચહેર ગામડા દેશ દેશાવર જ્યાં જોઈએ ત્યાં ચાહને માન,
હીંદુ મુસલમાન સઘળે ફેલાઈ બાળક બુઢા પીએ જુવાન
અગ્રીમ ગુરખા તવાંગર પીએ ચાહ બાઈને સઘળે માન,
કુખ ખાંડને ગરમ મસાલો ઘંટર પીંટર રાખ્યા પાસ,

આવી ઠગારી ચોક ૧

આરે રાંડનો જુઓની જુલમ જરા મનથી ન જાય આધી,
લાવણ લોજન કરી પીરસીએ તો એ પહેલાં લે ચાહ માગી
ચાહની હોટલ આરે બજારે જઈ પીએ જેને લહે લાગી,
જરા જરા જેણે અવગુણ દીઠ તરત તેણે કહાડી આધી,

ચાહ ચાહ જેવી માસીપુતના કૃષ્ણ ધવડાવે મારવા પાસ,
આવી ઠગારી ચો. ૨

ચાહ કરી ધવડાવે મારવા શ્રી કૃષ્ણનાં લેવા પ્રાણ,
પ્રાણ લેતાં પ્રાણ ગયાં પેતાનાં માસી પુતનાં જોયો જન
હવે સમજી સડે હોશીઆર ધડ જન, જો રંડના પકડો કાન,
ખાંધી જકડી હીંદથી કહોડો, ત્યારે રંડના ઉતરે માન,
અરે ભાઈ એ નથી જવાની ખુણે ખુણે કોઈ રાખે પાસ,
આવી ઠગારી ચો. ૩

ઈંટર પીંટર છુટા પડે ત્યારે સસ્તા થાશે દુધ ધી ખાંડ,
અરે રંડને ચાહ ચાહ કરો વળી ચ'પારણુનું સાંભળ્યું કાન
હીંદુસ્તાનની ખનીદી જોઈને; ચાહના ખેતરના કયાં રાન,
કામ કરવા મજુર જોઈએ, સાહેબ આવ્યાં હીંદુસ્તાન,
પગાર કરીને મોટા મોટા તેડી જઈને રાખે પાસ,
આવી ઠગારી ચો. ૪

કામ કરાવવા આપણા ફેશીને લેખ લખાવી રાખે વસ,
જમીન ખોદાવે, ગ્રા પકવાવે,
કામ કરાવે રાત દીવસ, માગી આપે માપીને લે નહિં
થાયતો મારે મસ,
નાગા કરીને ચાખખા મારે, રૂદન કરે પડ્યા પરવશ,
અમીચંદ કહે ચાહ બંધ થાય તો દુઃખી સુખી ધઈ
આવે પાસ,

આવી ઠગારી હીંદમાં પેહી આપણા ફેશીને કરો ઉદાસ ૫

સમજીના કામતી ગઝલ.

છંદ ૨૮

નાગણ કે બચે નાગ એ રાહ,
 વાંચો વાંચો વાંચો વાંચી કરશે ના કોષ,
 જગત જીવે દેશી બંધુ બાણી આપું બોધ,
 અસલ અલણ રૂઢી માર્ગ ધરડનો જે હોય,
 બાપ દાદાનો ધંધો કરે બીજાને ન જોય
 તે જમાના ગયા હવે અલણ હોય કોઇ,
 ધર્મ શાસ્ત્ર બાણે થયા પાપ થકી રાણે.
 અલણ લોજન કરી જોડો બાંધે જે વિરોધ,
 જગત જીવે દેશી બંધુ, ચોક. ૧
 અબજયાના દોષ નહીં અબજયે ભુલે સર્વે,
 સોલદ્રાને અભિમાન્યું લેવા જતાં વહુ.
 અબજયામાં હેડબાનું વન બાઢ્યું સહે,
 ઘોરતકસને અભિમાને યુદ્ધ કર્યું બહુ,
 અબજયે માર્યો અભિમાન કરી મનમાં કોષ,
 જગત જીવે દેશી બંધુ ચોક ૨.
 સોલદ્રાનું રૂઢન જોઈ દયા લાવી મ',
 હેડબાએ જીવતો કર્યો બાણી અરજીન તન,
 આપણે હાંદુ ધર્મ બાણી વિચારોને મન,
 જગત જીવે દેશી ભાઈનું કેમ થાય લોજન,

પોતાનું બાળ માંદું થાય તો ડાકટર શોધાશોધ,
જગતજીવો દેશી બાધુ ચોક ૩

પારકું એ પોતાનું જેને નથી પડયું ભાન,
અભણ માણસ મજૂર લોકો શાસ્ત્રના અભણ.
જગતજીવો એક દેશી સર્વ જીવ સમાન,
જીવો જીવનું પાલણ કરે રાજી રહે ભગવાન.
પંચ ઇન્દ્રી જ્ઞાની જીવો પાળો ધર્મ જોધ,
જગતજીવો દેશી બાધુ ચોક ૪

હલકી વાળું દેશી બાધુ જાણી કહું સુખ,
બાંધ્યું વ્યસન છેડતાં તમને પહેલું પડશે દુઃખ.
દુઃખ પડશે તો સહેજે થસે છોકરાને સુખ,
પાપ થકી મુક્ત થશે ધન જનુની કુંખ;
પશુ પક્ષી ભક્ષ કરે જીવ જીવને ખાએ,
માણસને અધીકાર નહી ખાએ તે નરકે જાશે,
માંસહરી દુખીયા ધશે શાસ્ત્ર જીઓ શોધ,
અમીચંદ કહે ન માનોતો કરી રાખો નોંધ.
વાંચો વાંચો વાંચો વાંચી કરશો ના કરોધ ચોક ૫

માતાનો ગરબો (૧) પદ ૨૬

આવોની નંદલાલ રમવા આવોની એ રાહ

ઠરવા સેવક ને સહાય અંબા આવોનીરે,

લાશુ તમારે પાય અંબા આવોનીરે, (૧)

બાળપણુ' બાળ બુદ્ધિએ કહાડી,

માત પીતા સુખ આપતા દહાડી;

ખીલી જોખન કુલવાડી અંબા આવોનીરે. (૨)

જુવાની ખીલી ભર જોખન માડું,

સંસાર સુખ લાગે મને ખ્યાડું.

નામ ન લીધું તમાડું અંબા આવોનીરે (૩)

માડું તાડું કરી દીનરે કાપી, કંઈરે ભવને આ જીવ પાપી,

અચાવો સબુદ્ધી આપી. અંબા આવોનીરે. (૪)

ધન ધણીને છોકરાં મારાં, સંસાર સુખમાં લાગે છે ખ્યારા.

અંત સમે નહીં મારાં, અંબા આવોનીરે.

સુખ માનું તેતો દુઃખનો દરીઓ, કાચી માટીનો કુંભ ભરીઓ.

અમજ્યો તે પાર ઉતરીઓ. અંબા આવોનીરે. (૬)

સત શુદ્ધ શબ્દે જ્ઞાનરે આપી, આઘશકતી અંતરમાંરે થાપી.

હું છે ઘટઘટ બ્યાપી. અંબા આવોનીરે.

આવ ઇશ્વરી દિન દયાળી, દુખીઆરાના દુઃખરે ટાળી,
પાર ઉતારે હાથ ઝાલી, અંબા આવેનીરે.

તુંજ વીના નથી કેઈનીરે આશ, અરજ કરી ઉભો તમારી પાસ
અમીચંદ કહે તારો દાસ. અંબા આવેનીરે.

ગરબો (૨) પા ૩૦

સખી પડવે તે પથ પધાર્યારે એ રાગ.

સખી આજ આનંદ મારે અંગરે, મારે જીવું સંધિરોની સંગરે
સાત વાર ગાવાનો ઉમળો. લાગી ધુન માણ નામની અમનેરે
રવીવારની શોભા સારીરે, માનો મંડપ છે મીનાકારીરે.
લાલ સાડીની બલીકારી, લાગી ધુન માણ નામની અમનેરે
સોમવારે ચંદ્ર મુખ ઝળકેરે, સપેત સાળુને મોતી ચળકેરે.
આવે દરશન કરવાને ઝળકે લાગી ધુન માણ નામની અમનેરે
મંગળવાર મા મંગળકારીરે, માની લીખડીખ જીવું બલીકારીરે
લકત કરે લકતી તમારી લાગી ધુન માણ નામની અમનેરે
બુધવારે બુદ્ધિ આપે અમનેરે, હાથ જોડી માગી કહું તમનેરે
મટે લક્ષ્ય ચોર્યાશી લમને, લાગી ધુન માણ નામની અમનેરે
શુક્રવારે શુક્ર ગમ આપીરે, લાખો પાપ જનમના કાપીરે
તમે ઘટઘટમાં રહો વ્યાપી, લાગી ધુન માણ નામની અમનેરે
શુકરવારે સજી શણગારેરે, હીરા રતન કરે ચમકારેરે,
માના દરશન કરું વારેવારે. લાગી ધુન માણ નામની અમનેરે
શનીવારે ઉભા સનમુખરે, આપે મુખને કાપે દુઃખરે
માના દરશનથી ધાય મુખે, લાગી ધુન માણ નામની અમનેરે
શહુ કેતુ નવે ગ્રહે કહીએરે, લાગી પાય માણ નામ લઈએરે,
અમીચંદ કહે શરણે જઈએ લાગી ધુન માણ નામની અમનેરે

વૈરાગનો ગરબો (૩) પદ ૩૧

અલગેલી અંખેમાત જોવાને જઈએરે એ રાગ.

આ સંસાર મોહની જળ, મનો છે મારી
 થારો જીવ દયાથી સુખ, કાયા નહી તારી.
 ઝાંઝવાના પાણી જેડેને, જે જન પીવા જાયરે
 નીરાશ થઈનેનાંખે નીરાસાં, ખાલી ખોટી થાય; માનો છે મારી
 સુખ સ્વપનામાં સંતિ ભોગવે. નજરે નકકી દેખાયરે
 જગત સ્વપનું મેહુ માનો, જાગી જોતે જણાય માનો છે મારી
 પુત્ર પરીવાર સ્ત્રીને જોખન, આખર અજગા થાયરે,
 લોક લજ્જથી રૂદન કરીને, ધન દોલતને ચઢાય માનો છે મારી
 આગ્યા કયાંથી ને કયાં જવાનું, રહેવું જઈ કોણ કામરે.
 સ્વગુરુનું શોધન કરીને પૂછવું કરી પ્રણામ. માનો છે મારી.
 આરે કાયા મારી ક્ષણ લાંબુર છે બતાવે મોક્ષ ધામરે,
 તનમાં તપાસતાં માલમ પડશે. અમીચંદ્ર રહે નીજ ધામ
 માનો છે મારી; ધારો જીવ દયાથી સુખ; કાયા નહી તારી.

સુપાત્ર સ્ત્રીના ચેત બેની આટલું વાંચજો. પદ ૩૨

(આંખામા તાકું દરશન દુર્લભ એ છંદની રાહ)

મુંગા પ્રાણીપર દયા કરી અલક્ષ ભોજન છોડોને વ્યસન,
 જલે ખત્રીશી રશોઈ બનાવો સુખે જમો સ્ત્રી ફરજન.
 ગોલા ધાંચી ખત્રી વેપારી કરતા થયા વેપાર મોટા,
 નથી સુધસ ધરના ધૈરા નહિતો મારે જ્ઞાનના સોટા.
 સુધરેલ ધૈરા કરે સુધારા પરમાંસ સામું નહિ જોતાં,
 વ્યસની પુરૂષના વ્યસન છોડાવે મુકાબતા રસ્તા ખોટા.

વ્યસની પુરૂષની ખાયડી દુખી સદા રડતી હોય નીરધન,
લલે બત્રીશી રસેઈ ચોક ૧ લે

સતી પુરૂષ ધરનાર શનવંતી દયા ધરમ પર રાખે પ્રેમ,
નેમ નીતીમાં દુશળ રડીને દેવ મંદીર જાય રાખી નેમ.
પરમાટી મધુપાનને છોડી પશુ જીવ પર રાખે રેમ,
થયા પાપની માફી માગે સતશુર બોધ બતાવે તેમ.
એક એકની સંગતી થવાથી શુધરી નીરમળ થાશે મન,
લલે બત્રીશી રસેઈ ચો. ૨

સમજી શુરુનું જ્ઞાન મેળવી જોડા માર્ગને મૂકો અટ;
સત્ય સમાગમ સદાયે કરવું નીરમળ બુદ્ધિ થાશે તરત;
અભક્ષ લોજન કરે મધુપાન બુદ્ધિ ભ્રષ્ટ થાએ તેજ વખત;
જે જે જીવોના માંસ આરોગ્યા લવોલવ દુઃખ દેછે તરત
થોડું જીવવુંને અગડા લાગે નહિ કોઈનું દુઃખ વધું મન
લલે બત્રીશી રસેઈ ચોક. ૩

સર્વે જીવ આશાના બાંધ્યા આશા લાંબ ન કરશે કોય;
બેર હોયતો જાખરાથી લડજો નબળા બચારા બેઠા રોય;
રોતા જીવનો માસ ન બતા વિચાર હોયતો વાઘને જોય;
એતો મહ મારવને કહું છઉં મારો વિચાર મારવાનો નહોય
અમીચંદ કહે સર્વે લાઇઓ કોઇનું ન દુઃખાવવું મન;
લલે બત્રીશી રસેઈ ચોક ૪

કોઈનું મન દુખાય નહિ તે વિષેનું ભજન.
બેઠો બાઈ બુડતો તારોરે અંબામા પાર ઉતારોરે એ રાગ
કાણાને શીઠ કહેવું કાણું, મુરખને લડવાનું જાનું.
કણો જઈ મુરખાને બાળ્યો, મનડુ રીસે ભરાણું.
કોષ કરી નાક કરડી બાધુ, મુખડું કરી કટાણું. કાણાને

કાણા નકટાની જોડી થઈ, હવે જોસીને ખાઈએ ખાણું
મુરખો કહે ભાઈ પોહર્યું ખાવાનું, કાણાને નહિ કહુ કાણું.
મુરખને લડવાનું ખાનું.

લલી બિચારી કથીયારણ, તેને બામણીથી મન માનું,
નખપતી ચીજ લાવીને આપી, એતો રાખી રહી છાનું. કાણાને
એક દહાડો જેને લડાઈ થઈ, ત્યારે બામણી મન મુઝાણું
કથીયારણ કહે જુધે લડીશું મુખડું કેમ કરમાણું. કાણાને
જ્ઞાની પુરુષ તો નજરે દેખેછે, અધાને અજાણ્યું
કર્યા કરમ તો સૌને લોગવવા, કિસ્મતનું ખુલે પાનું. કાણાને
હરી લકતને સરવે ચરખા, નથી મોઢુંને નાનું.
વાણીમાં વિવેક રહ્યો છે, કુથલી કરે પાપ જાણું. કાણાને
કાણા નકતા જોડે સંબંધ નથી, હુંતો શુરનું જ્ઞાન વખાણું
અમીચંદ કહે ગર્વ નો કરશો, પુઠનું નથી ઠેકાણું કાણાને

સત્ત્વ જીવ સમાન જાણવા. પદ ૩૩

જાંબા મા તારા દરશન દુર્લભનો રાગ.

પ્રાણી માત્ર મારા દેશી બાંધુ, ગયો વખત નહી આવે ફરી,
જાવું દુર રહ્યો દીવસ થોડો કરો લકતી સૌ ધ્યાન ધરી.
અનંત ભવનો આ જીવ દુખી; તરવાનું છે આ બારું,
મનુષ્ય અવતાર બારાણું મોક્ષનું સ્વદેશ લાગે સૌને પ્યારું.
ઈચ્છા કરે પશુ નીચડળ જાય જીવ સદજુર મળે કામ થાય તારું.
પ્રથમ શારદા માત્ર સમરી શુર મળે જાય હું મારું
શુર જ્ઞાન આપે તે લેવું સંસાર સમુદ્ર જાવું તરી.
જાવું દુર રહ્યો દીવસ થોડો, ચોક (૧)

શુર ગમ પાણી કાઢ લે વીરલા ખરા ભક્ત જે હોય શૂરા
 શુર શરણુ જઈ શીથ નમાવે તારો પાર બુદ્ધના પુરા
 શુર કહે ભાઈ તરવું હથે કરમ અપાવી કરો અઠચુરા
 મન મારી મમતાને ત્યાગો અખંડ જોત વરસે નુગં
 ભક્તી કરી તરી જવું જગતને સદશુર શબ્દના અનુસાર
 જાવું દુર રહ્યો દીવસ થોડો ચોક ર
 ઉઠ્યા વહેલાં ને ભુલા પડ્યા ભાઈ થયું અસુર અંધારૂં ઘોર
 પરવારતામાં આવી પહોંચ્યા કાળ કંઠજી હુટારા ચેર
 બાંધી મારશે લઈને જશે રોશે સગાં કરી શોરભકાર
 જીવ જશે જમપુરી એકલો માયા ઉપર જમનું ભેર
 ભક્તિ આગળ ન ચાલે જમનું સંસાર સમુદ્ર જાવુ તરી,
 જાવું દુર રહ્યો દીવસ થોડો, ચોક (૩)
 જાગી જોતાં જુઠું લાગે આ સંસાર છે સ્વપના તુલ,
 માયા માર ખવડાવે જગતમાં કામ ક્રોધ છે પાપનું મુલ
 દેવ માયા ભગતી કહીએ અસત્ય નહીં ચાલે બીલકુલ
 ભક્તિ કરો સૌ આકીન રાખી મગે મોક્ષ જાણે જાણે ખુલ
 અમીચંદ કહે પાર ઉતારો જનમ મરણથી ગયો દરી
 જાવું દુર રહ્યો દીવસ થોડો કરો ભગતી સૌ ધ્યાન ખરી.

આહ નિરંજની જાણણી. ૫૬ ૩૪

અંખા મા તારા દર્શન દુર્લભ એ રાહ.
 પાણી પાણી જોયા સૌના પાણી, આહના પાણીમાં
 યથા સુલતાનઃ

ધીમે ધીમે ધમ ધમાટે ઘુસી, ચાહ રાણી ફરી હિંદુસ્તાન;
 કામણુમારીનું જળકું કામણુ, દુધ ખીડને રાખ્યા સંગ;
 દેખા દેખીએ ઘરનાં થાલી, ચાહ પીવાનો લાગ્યો રંગ;
 મોટે મોટે ઘેર પહેલાં ફેફાડ, પાછી વ્યાપી ગઇ અંગોઅંગ;
 ખાલી પીતી ખસી ગઇને, ચાહ પાણીનો ચાલ્યો બંગ;
 ભાઈબધે દોસ્ત રમીજળન આવે પહેલાં ગળે ચાહ ખાઈને માન
 ધીમે ધીમે ધમધમાટ ઘુસી; ચોક. ૧

ચાહ બતાવે વેશ્યા પુરૂષને ધન દોલત ખાઈ કરે પ્રેમાળ;
 ચાહ બતાવી દૂત રમાયા ધનવાન કદમાં પાડું બાળ;
 ઉંદર હંસની દોસ્તી કરી પાછા કપીચાહીને આણ્યો કાળ;
 દુઃખ દેનારીચાહને સમજી ધાણુ માણસો છેડે છે હાલ;
 શરીરનું લોહી રાખી નાંખે સમજી પુરૂષને પડશે ભાન;

ધીમે ધીમે ધમ ધમાટ ઘુસી; ચોક. ૨

અપારણ્યમાં ખેતર ચાહનાં સપેટેલ લેખ છે વેચારી;
 હિંદુસ્તાનથી માણસ ગોલાનના પગર કરી ભારી ભારી;
 મુઠત બાંધી લેખ લખાવી નોકરી કરવે મનધારી;
 જરા કામ જો ખાટી રહેતો હોઠા કટે સારી મારી;
 છુટી છટકયા ઘણું ચાહ પણુ લખાણમાં કુર્ચા બંધાન;

ધીમે ધીમે ધમ ધમાટ ઘુસી; ચોક. ૩

હિંદુસ્તાનના મજૂર દુઃખી દેશીભાઈની બલેા દાઢ;
 ચાહ પીવાની બધ કરેતો નથી મજૂરનું કામને કામ;
 મજૂર સુખી થઇ હિંદમાં આવે ચાહ રાંડને કરી દોને તાજ;
 સ્વર્થને પરમાર્થ લે છે જડ સમજી કાઢો આજને આજ;
 અમીયંદ કહે વ્યસન નહિ કરતાં વસનથી સૌ થાય હેરાન;

ધીમે ધીમે ધમધમાટ ઘુસી ચોક. ૪

આ ગ્રંથકર્તાના બીજાં પુસ્તકો.

અંબાજીના છંદ—ભા. ૧ થી ૬

આ પુસ્તકમાં જુદા જુદા રાગના છંદો ત્રિશુભ્ધ, સગુણ, આત્મજ્ઞાન, વેદાંત, સાથેના સમાવવામાં આવ્યા છે. દુક વખતમાં તેની પાંચ આવૃત્તિ અપી ગઈ છે. આ છઠી આવૃત્તિ છે. અને તેમાં ખાસ વધારા તરીકે છઠ્ઠો ભાગ મૂક્યો છે. અંબા માતાની તથા ગ્રંથકર્તાની સુંદર છબી સાથે તૈયાર થાય છે.

ચંડીપાઠ સંસ્કૃત ઉપરથી ગુજરાતીમાં તરજુમો

દીપ્ત છ આના. ટપાલખર્ચ જુદો.

મળવાનું ઠેકાણું.

અમીચંદ મોતીચંદ જવેરી.

આમલીરાન વાડી સુરત.

અંબાજી માતાના દેવળમાં ટકેરખાના નીચે

ધી વેચનારની દુકાને.

શા. યુનીલાલ અમીચંદનો ધી સુરત જૈન એન્જન પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં પ્રભુશંકર નરભેરામ વ્યાસે છાપ્યું. ટે. ખપાટીયા ચક્રા સુરત.

